

DIAK

Mari Hänninen

Annika Palo

Sosionomi, diakoniatyö
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Opinnäytetyö, 2025

Diakoniatyön taloudellisen avun muutos 15 vuoden aikana

Muhoksen ja Tyrnävän seurakuntien tarkastelu

TIIVISTELMÄ

Mari Hänninen ja Annika Palo

Diakoniatyön taloudellisen avun muutos 15 vuoden aikana: Muhoksen ja Tyrnävän seurakuntien tarkastelu

54 sivua, 2 liitettä

Kevät 2025

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK), diakoniatyö

Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella ja lisätä tietoutta siitä, miten diakonian taloudellinen apu on muuttunut 15 vuoden aikana Muhoksen ja Tyrnävän seurakunnissa erilaisten yhteiskunnassa esiintyvien ilmiöiden vaikutuksesta. Opinnäytetyöhön liittyvä aineistonkeruu on tehty Muhoksen ja Tyrnävän seurakunnissa.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jossa peilataan määrällistä tietoa laadullisen tutkimuksen tueksi. Haastatteluun osallistui kaksi diakoniatyöntekijää, yksi Muhoksen seurakunnasta ja toinen Tyrnävän seurakunnasta. Tutkimusaineiston analysointi tapahtui deduktiivisen sisällönanalyysin avulla.

Opinnäytetyön tutkimustulokset kertovat, että taloudellinen avustaminen on muuttunut 15 vuoden aikana diakoniatyössä. Aikaisemmin diakoniatyössä pääpaino on ollut hengellisessä ja sielunhoidollisessa avussa. Nykyään diakoniatyöntekijöihin ottavat yhteyttä ihmiset, joilla on ongelmia heikentyneen talouden vuoksi. Muutosta on tapahtunut myönnettyjen taloudellisten tukien määrissä sekä taloudellisten avustusten antotavassa. Seurakunnat jakavat taloudellista apua enemmän kuin aikaisemmin, ja apu annetaan yleisimmin lahjakortin muodossa. Diakonia-apua saavien ihmisten kirjo on kasvanut, ja myös työssäkäyvät saattavat olla taloudellisessa ahdingossa.

Asiasanat: seurakunta, köyhyys, huono-osaisuus

ABSTRACT

Mari Hänninen and Annika Palo

The change in financial support for diaconate work over the course of 15 years:
Examination of the parishes of Muhos and Tyrnävä

54 pages, 2 appendices

Spring 2025

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor of Social Services

The purpose of the thesis was to investigate and increase awareness of how the financial assistance of deacons has changed over the course of 15 years in the parishes of Muhos and Tyrnävä due to the influence of various phenomena occurring in society. The research related to the thesis has been done in the parish of Muhos and Tyrnävä.

The thesis was a qualitative study in which quantitative data was examined to support qualitative research. Two deacons participated in the interview, one from the Muhos parish and the other from the Tyrnävä parish. Deductive content analysis was used to analyse the research material.

The research results of the thesis report were that financial assistance has changed during 15 years of diaconate work. In the past, the main focus of deacon work was on spiritual and pastoral care. Today, diakonia workers are contacted by people who have problems due to the weakened economy. There is a change in the amount of financial support and the way financial aid is given. The parishes distribute more financial support than before, and the help is mostly given in the form of a payment card. The range of people who receive diaconia help has grown, including those who are in a real financial distress.

Keywords: parish, poverty, disadvantaged

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 DIAKONIAITYÖ KESKELLÄ YHTEISKUNNAN MUUTOKSIA JA HAASTEITA	5
2.1 Diakoniatyön taloudellisen tukemisen tarpeeseen vaikuttaneita tapahtumia yhteiskunnassa	5
2.2 Köyhyys ja huono-osaisuus suomalaisessa yhteiskunnassa	7
2.3 Sosiaaliturva Suomessa.....	9
2.4 Diakoniatyö	10
2.5 Diakoniatyön asiakkaat	12
2.6 Diakonian taloudellinen apu	13
3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	15
4 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TYÖELÄMÄKUMPPANIT	16
4.1 Muhoksen seurakunta.....	17
4.2 Tyrnävän seurakunta	19
5 AINEISTON KERUU, AINESTO JA ANALYYSI.....	21
5.1 Tutkimusaineisto	21
5.2 Sisällönanalyysi	24
6 TULOKSET	28
6.1 Pikavipeistä ei apua vaan ahdinkoa	28
6.2 Yhteydenotot liittyvät useimmiten taloudelliseen avustamiseen	28
6.3 Ei häpeää ostotilanteessa	32
6.4 Kriisitilanteet osuvat kaikenlaisiin ihmisiin	33
6.5 Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on tärkeää	33
6.6 Tulosten esittely Tyrnävän ja Muhoksen seurakuntien kirkkoherroille ..	34
7 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	35
8 POHDINTA	39
LÄHTEET.....	44

LIITE 1. HAASTATTELUKYSYMYKSET	52
LIITE 2. AIKAJANA	53

1 JOHDANTO

Maailma ja yhteiskunta muuttuvat koko ajan. Yhteiskunnalla on omat haasteensa sosiaali- ja terveysalalla. Myös seurakunnat sekä niiden diakoniatyö kokevat muutoksen tuulia ja haasteita työmääriensä kanssa. Ihmisten huono-osaisuus, henkinen paine ja toimeentuloon liittyvät haasteet lisääntyvät. Diakoniatyö pyrkii auttamaan ihmisiä lähimmäisenrakkauden ohjaamana.

Suomalaisessa yhteiskunnassa ja sen taloudessa on tapahtunut muutoksia viimeisten 15 vuoden aikana. Näillä talouteen vaikuttavilla muutoksilla on vaikutusta ihmisten kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Heikoimmassa asemassa olevien ihmisten selviäminen arjessa mietityttää ja aiheuttaa keskustelua. Seurakunnan diakoniatyöntekijät ovat heikoimmassa asemassa olevien ihmisten rinnalla kuljijoita. Ihmisten tuloihin sekä varallisuuteen liittyvät keskinäiset eroavaisuudet ovat suomalaisten mielestä suurempi ongelma kuin se, että Suomessa olisi liian vähän varakkaita ihmisiä (Elinkeinoelämän keskusliitto, 2022, s. 15).

Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa siitä, miten diakonian myöntämät taloudelliset avustukset ovat mahdollisesti muuttuneet viimeisten 15 vuoden aikana. Kun puhumme opinnäytetyössä taloudellisesta avusta ja avustamisesta, tarkoitamme diakoniatyön myöntämiä lahjakortti ja maksusitoumuksia asiakkailleen. Emme syvenny opinnäytetyössä diakonian ruoka-avustuksiin. Kokoamme opinnäytetyön haastattelujen avulla, ja peilaamme saamamme tietoa tilastotietoon. Toivomme, että opinnäytetyö antaisi erityisesti kirkon alalla työskenteleville ja mahdollisesti myös muille näkökulmaa siitä, miten paljon diakoniatyö tukee heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä taloudellisesti.

2 DIAKONIAITYÖ KESKELLÄ YHTEISKUNNAN MUUTOKSIA JA HAASTEITA

2.1 Diakoniaityön taloudellisen tukemisen tarpeeseen vaikuttaneita tapahtumia yhteiskunnassa

Vuosien 2010–2018 aikana Euroopassa viisi maata koki taloudessaan huomattavia vaikeuksia. Näiden vaikeuksien takia euromaat, joihin vaikeudet iskivät, joutuivat turvautumaan EU:n ja toisten euromaiden apuun. Maiden haasteet vaikuttivat myös muihin maihin euroalueella ja niiden rahoituskustannukset nousivat. Tätä aikaa kutsutaan eurokriisiksi. (Valtiovarainministeriö, i.a.) Kun eurokriisi vaikutti vielä useisiin maihin, mukaan lukien Suomeen, alkoi turvapaikanhakijoiden määrä kasvamaan Suomessa.

Pakolaiskriisi vuonna 2015 vaikutti Suomeen saapuneiden turvapaikanhakijoiden määrään huomattavasti (Sisäministeriö, i.a.). Suomeen saapui ennätysmäärä 32 476 turvapaikanhakijaa vuonna 2015. Vuoden 2015 jälkeisinä vuosina turvapaikkahakemusten määrässä oli merkittävää laskua. Vuonna 2022 Suomeen saapui reilu tuhat kiintiöpakolaista ja turvapaikkaa hakeneita ihmisiä oli 5 372. Tilapäistä suojelua Suomesta haki vuonna 2023 19 426 ihmistä ja heistä suurin osa oli Ukrainasta sotaa paenneita ihmisiä. (Suomen pakolaisapu, i.a.)

Maahanmuuttotilastoihin vuosien 2022–2023 aikana vaikutti hyökkäyssota, jonka Venäjä aloitti Ukrainaan vuoden 2022 alussa (Suomen pakolaisapu, i.a.). Suomessa ulkomailla syntyneiden työllisyysaste vuonna 2014 oli reilu 60 prosenttia, ja työttömyys maahanmuuttajilla oli yleisempää kuin Suomen kantaväestöllä (Suomen pankki, 2015). Vuonna 2019 työttömiä työnhakijoita, jotka olivat ulkomaalaisia, oli vajaat 11 prosenttia kaikista työttömistä työnhakijoista eli 27 759 henkilöä (Kotoutuminen.fi, i.a.).

Vuonna 2017 perustoimeentulotuen siirtyminen Kansaneläkelaitokselle oli uusi muutos yhteiskunnassa. Toimeentulotuki siirtyi, koska arvioitiin, että olisi asiakkaan kannalta yksinkertaisempaa hallinnollisesti sekä laskennallisesti, mikäli

toimeentuloa turvaavat etuudet olisivat haettavissa samalta viranomaiselta. Eri kunnissa ja alueilla oli toisistaan osin poikkeavia toimeentulotuen määrittämisohteja, joten odotettiin, että uudistus parantaisi kansalaisten yhdenvertaisuutta. Kuitenkin alustavissa arvioinneissa havaitut riskit ovat hyvin paljon toteutuneet. Toimeentulotuki-uudistus on vaikuttanut eniten juuri heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin, kuten vanhuksiin, jotka asuvat etäällä palveluista. Kuntien aikuisosiaalityön sosiaalityöntekijöille sekä sosiaaliohjaajille suunnatun kyselytutkimuksen mukaan uudistuksesta kärsivät eniten mielenterveyskuntoutujat, päihdeongelmaiset ja ikääntyneet, joille uudistus oli liian hankala tai monimutkainen. (Kivipelto ym., 2019.)

Sosiaali- ja terveysministeriön (STM, i.a.-b) mukaan suuri muutos Suomessa tapahtui, kun koronavirus tuli Suomeen vuonna 2020 ja aiheutti pandemian vuoteen 2023 asti (STM, i.a.-b). Ihmisten työttömyys sekä lomautukset lisääntyivät koronan vuoksi. Osan väestöstä työttömyys sekä mahdolliset lomautukset johtivat talousvaikeuksiin ja aiheuttivat heille huolta toimeentulostansa. (Rissanen ym., 2022, s. 17–18.) Venäjän hyökätessä Ukrainaan vuonna 2022 oli Suomen talous toipumassa koronan aiheuttamasta taantumasta. Sota laittoi Suomen talouteen laskusuuntaisen ennusteen. Sota vaikutti inflaatioon eli hintojen nousuun. (Tilastokeskus, i.a.) Vuonna 2021 kuluttajahinnat siis nousivat ja edellisen kerran ne olivat olleet lähes samana vuonna 2012 (Tilastokeskus, 2022). Vuonna 2012 kuluttajilla meni enemmän rahaa esimerkiksi liikenne-, elintarvike-, tupakka-, sekä alkoholimaksuihin (Tilastokeskus, 2013).

Koronan lisäksi Suomessa on ollut viime vuosikymmeninä muun muassa kaksi taluskriisiä, ja tällä hetkellä käynnissä on vuonna 2022 alkanut inflaatio, jonka vuoksi hinnat ovat nousseet kuluttajille voimakkaasti (Tilastokeskus, 2023). 1990-luvun lamaa ja 2008 alkanutta taluskriisiä yhdistävät samanlaiset piirteet. Työpaikat vähenevät, jolloin ihmisiä jää työttömäksi. Samanaikaisesti työmarkkinoille tulevien on vaikeampaa päästä kiinni työpaikkaan. Tämän takia pitkäaikaistyöttömyys ja toimeentulotuen pitkäaikainen tarve lisääntyy. Ensi vaiheessa taluskriisi koskettaa erityisesti työkäistä väestöä. Vaikka diakoniatyön vastaanotoilla käy esimerkiksi pienituloisia eläkeläisiä, ei heidän lukumääränsä ole välttämättä riippuvaista taloudellisista suhdanteista. (Hiilamo, 2016, s. 291.) Yhteiskunnan

muutokset laittavat myös kirkon hakemaan omaa paikkaansa osana yhteiskuntaa. Ihmisille tulisi osata kertoa, mitä diakonia on sekä viedä diakonia vahvasti osaksi yhteiskuntaa heikoimpia auttavana toimijana. (Hammarén ym., 2022, s. 139.)

Korona-aikaa seurasi vuonna 2023 konkurssien määrän nousu Suomessa 22 prosentilla vuoteen 2022 verrattuna. Konkurssien määrä oli Eurokriisin aikoihin vuosina 2013–2014 samaa tasoa. Eurokriisin aikoihin tehtyihin konkursseihin verrattuna, tehtiin vuonna 2023 konkursseja eniten ravintola- ja matkailualalla. Konkurssiin hakeutuneet yritykset vuonna 2023 olivat usein pienempiä verrattuna vuoteen 2013. Menetettyjen työpaikkojen muutos kymmenen vuoden aikana, vuoden 2013 eurokriisistä vuoteen 2023 oli se, että menetettyjen työpaikkojen määrä pieneni kolmella tuhannella työpaikalla. (Tilastokeskus, 2023.)

Työttömyysasteita vuodesta 2010 vuoteen 2023 tarkastellessamme huomaamme muutoksia. Suomen työttömyysaste oli vuonna 2010 keskimäärin 8.4 prosenttia, joka oli keskimäärin 224 000 ihmistä (Tilastokeskus, 2011). Vuonna 2014 työttömyysaste oli 8.7 prosenttia. Vuoteen 2015 mennessä työttömien määrä kasvoi ja työttömiä oli keskimäärin 252 000 ihmistä, jolloin työttömyysaste nousi 9.4 prosenttiin. (Tilastokeskus, 2016.) Työttömien ihmisten määrä Suomessa vuonna 2023 oli 204 000 ihmistä ja työttömyysaste oli 7.2 prosenttia (Tilastokeskus, 2024). Työttömyysaste oli pienempi vuonna 2023 verrattuna vuoteen 2010.

2.2 Köyhyys ja huono-osaisuus suomalaisessa yhteiskunnassa

Köyhyyden mittaaminen on vaikeaa. Hyvinvointivaltiossa, kuten Suomessa köyhyys käsitetään yleensä suhteellisena köyhyytenä. Se tarkoittaa sitä, että ihmisellä ei ole mahdollisuutta saavuttaa yhteiskunnassa yleensä hyväksytyä kohtuullista elintasoa. Tähän on usein syynä esimerkiksi liian pienet tulot. Kuitenkin tilastollisissa tarkasteluissa suhteellisella köyhyydellä tarkoitetaan samaa asiaa, kuin suhteellisella pienituloisuudella. Suomessa suhteellinen köyhyysraja on 60 prosenttia kotitalouksien keskimääräisestä tulotasosta. Yleisintä köyhyys on

lapsiperheissä, opiskelijoilla sekä yksin asuvilla työttömällä. Epätyypillistä se on työtä tekevillä ihmisillä. (STM, i.a.-a.)

Huono-osaisuudella tarkoitetaan monipuolisia ihmisen hyvinvoinnissa havaittavissa olevia vajeita. Vajeet ovat mahdollisesti ihmisen elämänlaadussa, elämätavassa tai elintasossa. Huono-osaisuus elämässä voi johtua esimerkiksi tarvittavien resurssien puutoksesta ja mahdollisesti sosiaalisen, taloudellisen, ja terveydellisen hyvinvoinnin puutoksesta. Ihmisellä, joka kokee huono-osaisuutta, voi olla elämässään vaikeuksia muuttaa mahdollisia voimavarojaan hyvinvoinniksi ja sen tukemiseen. (Zitting, 2021.)

Ammatillisen koulutuksen hankkinut, keskiverto ihminen voi vaikuttaa omaan elämäänsä, työn hankkimiseen ja samalla elämänsä merkityksellisyyteen sekä toimeentuloon. Tuloihin voi kuitenkin vaikuttaa hetkellisesti esimerkiksi työttömyys tai vakava sairastuminen. Silloin ihminen ei kuitenkaan ole vielä köyhä tai huono-osainen. Valtaväestöä merkittävästi huonommalla tasolla elävät ihmiset voidaan luokitella huono-osaisiksi. (Ohisalo, 2017, s. 46.)

Suurentuneet taloudelliset ongelmat vähätuloisten keskuudessa kertovat tarpeesta kehittää ratkaisuja tilanteeseen. Varsinkin elämän eri nivelvaiheisiin tulisi kohdistaa talousopetusta. Muuttuvat tulonlähteet sekä tulojen ja menojen määrät tulisi arvioida omassa taloudessa uudelleen, uuteen elämänvaiheeseen siirryttäessä. Eri nivelvaiheiden riittämätön tuki, kuten puolison menehtyessä, pitkäaikaisairaudessa, työttömyyden kohdatessa, erossa, eläköitymisessä tai muussa elämän kriisissä voi johtaa huono-osaisuuteen. (Rehn, 2018, s. 3.)

Huono-osaisuuden periytyessä sukupolvelta toiselle, puhutaan ylisukupolvisesta huono-osaisuudesta. Suomessa se on kasvava ongelma, ja maa tarvitsisi uudistusta sosiaalityön ja -politiikan toimintatapoihin. Maassamme arviolta 20 000–40 000 ihmistä koskettaa ylisukupolvinen huono-osaisuus. Yleisellä tasolla elintaso maassamme on noussut ja elintapamme parantuneet. Kuitenkaan kaikilla ihmisillä ei ole mahdollisuutta pysyä perässä omalla kohdallaan näissä elämänlaadun kohenemisissä. Tämä johtaa siihen, että nämä ihmiset päätyvät huono-osaisuuden kierteeseen ja heidän elämänlaatunsa ei kohene. (Harni, 2021.)

Tämänhetkisessä maailmassa ihmiset voivat kuluttaa rahaa helposti. Lainojen ottaminen on helppoa ja niitä mainostetaan paljon. Sen vuoksi ihmisillä ei välttämättä ole realistista käsitystä omasta taloudestaan. Rahavaikeuksia seuraavat epäonnistumisen tunne ja häpeä, minkä vuoksi avun hakemista saatetaan viivytellä. Ihmisillä ei myöskään aina ole tietoa kaikista yhteiskunnan tukimuodoista ja etuuksista. (Viitasalo, 2021, s. 224–228.)

Kauan talousvaikeuksissa eläneet ihmiset tekevät helpommin harkitsemattomia päätöksiä, jotka pitkässä juoksussa vaikuttavat heidän elämäänsä haitallisesti. Ostoskäyttäytymiseen vaikuttavat ihmisten tunteet ja talousvaikeudet aiheuttavat puutteita keskittymiseen sekä itsehillintään. Talousvaikeudet vähentävät ominaisuuksia, joilla tehdään kestäviä ja harkittuja päätöksiä. Rationaalisten päätösten tekoon vaikuttavat myös muut elämänhallintaan liittyvät haasteet. (Piha, 2018, s. 11.)

2.3 Sosiaaliturva Suomessa

Diakonian vastaanotolta saatu taloudellinen tuki ei ole suuri vaan sen tarkoituksena on auttaa ihmistä vaikeassa tilanteessa hiukan eteenpäin. Taloudellisen auttamisen päävastuu kuuluu yhteiskunnalle. Kansalaisten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoisuutta ja ihmisarvoa on pyritty turvaamaan eduskunnan säätämillä lailla. Näitä lakeja ovat perustuslaki (L 731/1999), laki toimeentulotuesta (L 1412/1997), laki sosiaalihuollosta (L 1301/2014) ja laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (L 812/2000). Nämä lait takaavat välttämättömän toimeentulon sekä huolenpidon ihmiselämän kaikissa vaiheissa ja tilanteissa.

Sosiaaliturva tarkoittaa palveluja ja rahana maksettavia etuuksia elämässä välttämättömän taloudellisen pärjäämisen mahdollistamiseksi. Sosiaalityön tarkoituksena on havainnoida yhteiskunnassa sosiaalisia ongelmia aiheuttavia tekijöitä ja koota tietoa, jolla löydettyihin ongelmiin voidaan vaikuttaa. Muun muassa

eriarvoisuus, epätasa-arvo ja epäoikeudenmukaisuus aiheuttavat sosiaalisia ongelmia. (Kivipelto, 2022, s. 13.)

Sosiaaliturvaa voi kutsua Suomessa asuvien yhteiseksi turvaverkoksi. Sen avulla on mahdollista selvitä elämässä mahdollisesti eteen tulevista haasteista iästä riippumatta. Mikäli ihminen ei pysty esimerkiksi sairastumisen, vanhenemisen tai jonkin muun syyn takia tienaamaan itselleen tarvittavia tuloja, auttaa sosiaaliturva. Erilaisten rahallisten etuuksien lisäksi on olemassa sosiaaliturvaan kuuluvia sosiaali- ja terveystalvveluja. Sosiaaliturva toimii verotulojen sekä muiden, kuten työeläkemaksujen avulla. (STM, 2023.)

2.4 Diakoniatyö

Diakoniatyö on yksi kirkon perinteisen toimimisen muoto, joka pohjautuu lähimmäisen rakastamiseen. Sillä tuetaan sekä autetaan apua tarvitsevia. Raamatun opetusten ja kristillisen uskon mukaisesti diakonia toteuttaa lähimmäisenrakautta ja oikeudenmukaisuutta. Ihmisarvon puolustaminen kaikissa elämäntilanteissa on diakonian tärkeimpiä tehtäviä. (Mattila, 2003, s. 10.) Diakoniatyö, kuten muutkin kirkon tehtävät perustuvat kirkkolakiin (KL 4 § 1). Kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston hyväksymä diakoniatyön johtosääntö ohjaa toimintaa (KJ 657/2023).

Diakoniatyön eri ulottuvuuksia voi selventää erilaisilla lisämääritteillä, joita ovat esimerkiksi karitatiivinen diakonia. Se tarkoittaa lähimmäisen hätää lievittävää diakoniaa. Lisämääritteitä diakoniatyölle ovat myös katekeettinen eli pedagoginen diakonia ja ekologinen sekä yhteiskunnallinen diakonia. Diakoniatyö on ihmisen kokonaisvaltaista auttamista ja siihen sisältyvät hengellinen, aineellinen, sosiaalinen, terveydellinen ja toimintakyvyn tuki. Diakoniakasvatus sekä yhteiskunnallinen vaikuttaminen kuuluvat myös diakoniatyöhön. (Kuusimäki, 2012, s. 12.)

Diakoniatyön asiakkaaksi hakeutuminen lähtee ihmisen omasta avuntarpeen kokemisesta. Diakoniatyö kohdistaa voimavarat niihin ihmisiin, jotka eivät saa apua

muualta. Sen määrittely, ketkä ovat kipeimmin avun tarpeessa, voi olla haastavaa. Yhteiskuntaluokasta riippumatta elämäncriisi voi kohdata kenet tahansa. Diakoniatyöntekijät ovat ammatillisesti vahvoilla kohtaamaan äärimmäistä hätää. Diakoniatyöhön hakeutuvat asiakkaat voidaan karkeasti jakaa kahteen ryhmään, elämäncriisin keskellä eläviin ja taloudellisissa vaikeuksissa oleviin. Monesti nämä kaksi haastavaa elämäntilannetta ovat voineet sekoittua keskenään, ja siksi diakoniatyön piiriin hakeutuneiden asiakkaiden voidaan sanoa olevan usein myös moniongelmaisia. (Helin ym., 2010, s. 56.)

Kun sosiaalityöntekijä ei pysty auttamaan asiakasta systeemin toimimattomuuden ja palvelujärjestelmän takia, ohjaa hän silloin asiakkaan diakoniatyön piiriin (Viitasalo, 2021, s. 225). Diakonian, kuntien, hyvinvointialueiden sekä järjestöjen sosiaalialan päämäärä ja toimintaperiaatteet ovat paljolti samanlaisia. Usein myös asiakaskunta on sama. Diakoniatyö on vähemmän säädeltyä kuin hyvinvointialueiden sosiaalityö. Tämän vuoksi se helpottaa harkintaa ja yksilökohtaista, räätälöityä auttamista. Seurakunnan diakoniatyöntekijät ovat helposti tavoitettavissa, ja he tekevät myös laitos- ja kotikäyntejä. Apu on saatavilla myös syrjäisemmillä seuduilla, sillä jokaisessa seurakunnassa työskentelee diakoniatyöntekijä. (Gävert & Thitz, 2018, s. 215–216.)

Sosiaalipolitiikan muutosten seurauksena tapahtunut terveys- ja sosiaalipalveluiden väheneminen näkyy vaikutuksina myös seurakuntiin. Diakoniatyön uusia työmuotoja on pyritty kehittämään ja niitä on tarkennettu. Kunnallinen sektori on yhdentynyt ja lähentynyt seurakuntadiakonin ammatillista työkenttää. Seurakunta on nykyisin haluttu toimija ja yhteistyökumppani. Seurakuntadiakonia on aikoinaan paikantunut kunnan ja seurakunnan rajamaastoon. Siinä yhdistyvät terveydenhuolto ja sosiaalityö limittyen yhteen lähimmäisenrakkauteen perustuvaan apuun ja palvelemiseen. (Pyykkö, 2004, s. 135–138.) Sosiaali- ja terveysalan tehtävät ovat siirtyneet kunnilta ja kuntayhtymiltä hyvinvointialueille 1.1.2023, joten yhteistyörakenteet ovat jonkin verran muuttuneet (STM, 2024b).

Ihmisten taloudelliset vaikeudet, sosiaaliturvan puutteellisuus sekä henkinen huonovointisuus muodostavat monimutkaisen ongelmien kokonaisuuden. Tällainen monimutkainen tilanne ajaa ihmiset usein diakoniatyön vastaanotolle, koska

ihmisillä ei ole enää muuta vaihtoehtoa. Diakoniatyöllä riittää resurssit vain tiettyyn pisteeseen saakka, joten se ei kykene korvaamaan niitä puutteita, joita sosiaaliturvan puutteellisuus aiheuttaa yhteiskunnassa. (Talentia, i.a., s. 14.)

Vuoden 2022 diakoniabarometrissä on jo havaittavissa koronapandemian moninaisia vaikutuksia diakoniatyön tekemiseen. Verkostotyöllä eri toimijoiden kanssa sekä vapaaehtoistyöllä oli paikkansa koronapandemiankin aikana. Diakonian työmäärä lisääntyi koronapandemian aikana, ja lisäksi työtä tekevien tuli opetella uusia toimintatapoja ja digivälineiden käyttöä, jotta työn tekeminen onnistui rajoitusten sallimissa rajoissa. Ihmisten jaksamisesta elää koronapandemian hallitsemaa arkea sekä terveydestä ja hyvinvoinnista heräsi huoli, ja tämä kuormitti lisää diakoniatyötä tekeviä. (Kalanti, 2022, s. 53.)

2.5 Diakoniatyön asiakkaat

Diakoniatyössä kohdattavat asiakkaat tulevat erilaisista tilanteista. Ei ole olemassa tietynlaisia vaatimuksia sille, millaisia tai missä tilanteessa kohdattavien asiakkaiden täytyisi olla. Asiakkailta on erilaisia tarpeita heidän elämäntilanteissaan, jonka vuoksi he hakeutuvat diakoniatyöntekijöiden vastaanotoille. Palveluohjausta ja sielunhoitoa on mahdollista tarjota asiakkaille myös etänä (Hammarén ym., 2022, s.129). Sairastuminen, huolet ja murheet, suru, taloudelliset haasteet, yhteiskunnan tukitoimien ulkopuolelle jääminen tai pitkä vankilatuuomio ovat esimerkiksi syitä tavata diakoniatyöntekijä ja hakea apua sekä tukea. (Paija, 2018.) Apua saavia huono-osaisia ihmisiä ovat esimerkiksi leipäjonossa olevat, asunnottomat, psyykkisesti sairaat ja laitoksissa asuvat sekä vahvojen huumeiden käyttäjät. Nämä ihmisryhmät ovat niitä, joille huono-osaisuus tuntuu kasautuvan, ja he yleensä tulevat nähdyksi vain matalan kynnyksen palveluissa, kuten leipäjonoissa. (Ohisalo, 2017, s. 46.)

Diakoniabarometri on tutkimusprojekti, joka kartoittaa diakoniatyöntekijöiden ajatuksia ja havaintoja ajankohtaisista ilmiöistä, huono-osaisuudesta sekä diakoniatyöstä (Suomen ev.lut kirkko, i.a.-a). Diakoniabarometri julkaistaan kahden vuoden välein, ja tätä opinnäytetyötä tehdessä viimeisin julkaisu on vuodelta 2022.

Vuoden 2022 diakoniabarometrin mukaan diakonian viisi asiakasryhmää ovat pysyneet samana vuosien 2020 ja 2022 barometreissa: Fyysisesti sairaat, mielen-terveysongelmista kärsivät, säännöllistä toimeentulotukea saavat, jatkuvasti ruoka-apua tarvitsevat sekä pitkäaikaistyöttömät. Samaan aikaan on havaittu diakonia tapaamisten lisääntyneen pienituloisten sekä ylivelkaantuneiden työssäkäyvien kanssa. (Hammarén ym., 2022, s. 38.)

Kirkolla on velvollisuus ihmisten palvelemiseen parhaalla mahdollisella tavalla aivan, kuten myös valtiolla ja rikosseuraamuslaitoksella. Kirkon diakoniatyössä tehdään yhteistyötä ihmisten kanssa, ja pyritään liittämään ihmisiä yhteiskunnan toimintaan. Asiakkaalle annetaan tarvittavaa tukea, mutta myös asiakkaan tulee ottaa vastuuta omasta elämästään, tehdä päätöksiä ja olla aktiivinen omassa elämässään. Edellä mainittuihin asioihin diakoniatyöntekijät kannustavat ja ohjaavat asiakkaitaan. Usealla apua hakevalla on harteillaan häpeän tunne erilaisten syiden takia. (Paija, 2018.)

2.6 Diakonian taloudellinen apu

Diakonian vastaanotolle hakeutuvat asiakkaat kohtaavat työntekijät yleensä diakoniatuimistossa. Seurakuntien toimintamuodot ja avustuskäytännöt vaihtelevat seurakuntien välillä, eikä seurakunnat välttämättä tiedota niistä aktiivisesti. Taloudellinen apu on harkinnanvaraista ja riippuvaista työntekijän sekä työtiimin päätöksistä. Asiakas ei siis voi vedota maksettuihin kirkollisveroihin apua hakieksaan. (Helin ym., 2010, s. 53.)

Diakonian taloudellisen avustamisen prosessissa selvitetään asiakkaan elämäntilanne ja syyt, jotka ovat johtaneet taloudelliseen ahdinkoon. Selvityksen perusteella diakoniatyöntekijät voivat käyttää seurakunnan budjettimäärärahoja ihmisen auttamiseen. Mikäli tarvitaan isompaa kerta-avustusta, diakoniatyöntekijät voivat anoa rahaa muun muassa kotimaanavulta, seurakuntayhtymiltä, Kirkon diakoniarahastosta ja rovastikunnistaan. Diakoniatyöntekijät selvittelevät asiakkaiden maksuvaikeuksia, ja ovat yhteydessä velkoihin asiakkaan kanssa sopiakseen erilaisia velkojen takaisinmaksusopimuksia. (Suomen ev.lut. kirkko, i.a.-b)

1990-luvun laman myötä taloudellinen avustaminen tuli diakoniatyöhön vahvasti mukaan. Taloudellinen huoli oli keskeisin syy hakeutua diakoniatyön piiriin 2000-luvun alussa. Lisäksi vuosien 2008–2011 välillä ruoka-apu ja taloudellinen tuki korostuivat. Vuonna 2013 tilanne oli samanlainen, ja diakoniatyöntekijät kertoivat taloudellisen avustamisen olevan keskeisin työmuoto. Vuoden 2016 Diakoniabarometristä selvisi, että 94 prosenttia diakoniatyöntekijöistä kohtasi vähintään kuukausittain ihmisiä, jotka saivat säännöllisesti toimeentulotukea. (Isomäki ym., 2018, s. 30.) Diakoniabarometrissä vuodelta 2022 kerrotaan, että koronan ensimmäisen aallon aikana, avun tarve ja asiakkaat lisääntyivät. Ruoka-avustusten ja taloudellisen avun määrät ovat nousseet vuodesta 2020. (Hammarén ym., 2022. s. 24–39.)

Diakonian taloudellista apua tarjotaan erityisesti niille ihmisille, jotka jäävät muun avun ulottumattomiin. Diakonian taloudellinen apu on yhteiskunnan etuuksiin nähden viimesijainen. Ihmisen ei tarvitse kuulua seurakuntaan saadakseen diakonian apua. Diakoniatyössä annetaan konkreettisen avun lisäksi keskusteluapua ja selvittää elämäntilanteita. Ihmisiä autetaan yhteiskunnan tuen pariin palveluohjauksen kautta, ja tehdään moniammatillista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Vertaistukea ja osallisuutta mahdollistetaan ryhmätoiminnan kautta. (Gävert & Thitz, 2018, s. 216–217.)

Diakonian taloudellista apua annetaan monin eri tavoin. Aineellista apua annetaan lahjakorttien tai osto-osoitusten muodossa, laskuja maksamalla, ruoka-apua antamalla ja anomalla avustuksia diakoniarahastolta tai muilta yhteistyötahoilta. Diakonia antaa eteenpäin lahjoituksena saatuja uusia ja käytettyjä tavaroita sekä vaatteita. Seurakunnissa järjestetään osallisuutta lisääviä yhteisöruokailuja. (Juntunen ym., 2006, s. 79–93.)

Tilastollista tietoa löytyy laajalti liittyen diakoniaan ja taloudelliseen avustamiseen. Diakonian tutkimuksen artikkelissa vuodelta 2021 kerrotaan, että diakoniatyön taloudellisiin avustuksiin Suomen evankelisluterilaisen kirkon seurakunnat käyttävät vuositasolla noin 6,6 M €. Koronan alkaessa vuonna 2020 taloudellisiin avustuksiin annettiin noin 8,4 M €, joka on 27 prosenttia suurempi summa, kuin

edeltävänä vuonna. Määrät kohtaamisissa kasvoivat huomattavasti eri ikäryhmissä ja perherakenteissa, kuitenkin määrällisesti apua hakivat eniten työikäiset yksinasuvat ihmiset. Koronasta johtuneet erityisavustukset, joita hakivat lomauteuiksi joutuneet, yrittäjät sekä maataloustuottajat löysivät tiensä diakonian avun piiriin tiedottamisen ansiosta. (Gävert, 2021, s. 113–114.) Tästä esimerkistä huomaa, miten yhteiskunnalliset ilmiöt voivat mahdollisesti vaikuttaa diakoniatyön taloudelliseen avustamiseen.

3 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyömme tavoitteena on tutkia, miten diakoniatyön myöntämät rahallisten avustusten määrät ovat muuttuneet viimeisten 15 vuoden aikana. Selvitämme myös, miten diakonian taloudelliset avustukset ovat kehittyneet viimeisten 15 vuoden aikana. Toivomme, että opinnäytetyömme avulla seurakunnat ja niiden diakoniatyöntekijät saavat konkreettista käsitystä siitä, miten taloudelliset avustukset ovat kehittyneet, onko avustusten määrässä ollut suurta eroa muihin vuosiin verrattuna ja onko havaittavissa jotain, mikä selittäisi taloudellisten avustusten tarvitsijoiden määrää.

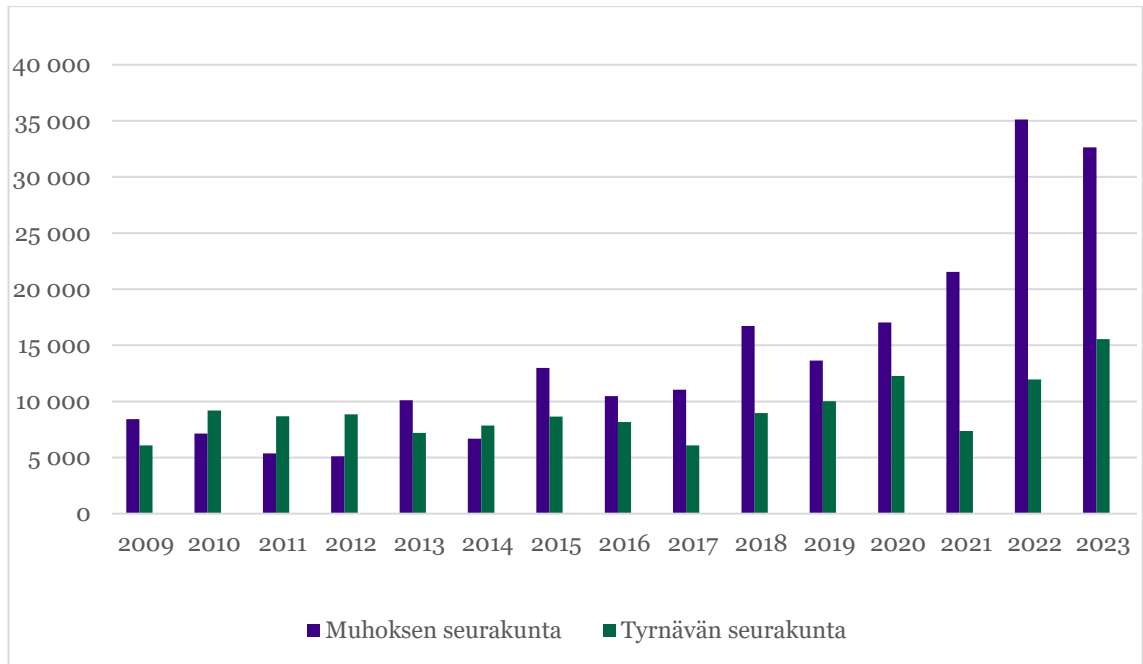
Tavoitteenamme on tutkia opinnäytetyön avulla seuraavaa kysymystä. Miten diakonian taloudelliset avustukset ovat muuttuneet viimeisten 15 vuoden aikana? Tutkimme asiaa kahdelle diakoniatyöntekijälle tehtyjen haastatteluiden avulla.

Opinnäytetyömme tarkastelu-aika on noin 15 vuotta, vuodesta 2009 vuoteen 2024. 15 vuoden aikana on tapahtunut yhteiskunnassa paljon muutoksia, joilla on ollut vaikutusta diakonian taloudellisen avustuksen piiriin ja tämän vuoksi tarkastelu-aikana se on riittävän laaja. 15 vuotta on suhteellisen pitkä aika, mutta diakoniatyön näkökulmasta ajateltuna ei liian pitkä tarkasteluajaksi. Ajanjakson aikana diakoniatyö on siirtynyt sähköisemmäksi sekä raportointitavat muuttuneet sähköistymisen myötä.

Yhteiskunnassamme on ollut erilaisia talouteen vaikuttavia tapahtumia, kuten kulluttajahintojen nouseminen sekä väestön fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen vaikuttava pandemia, korona. Näiden haasteiden vaikutuksen voisi ajatella koskeneen ja muuttaneen myös ihmisten taloudellista tilannetta, ja niillä olisi vaikutusta diakoniasta taloudellista avustusta hakeviin. Mikäli tarkastelu-aika olisi pidempi kuin 15 vuotta, olisi tapahtumien vaikutukset diakonian taloudelliseen avustamiseen liittyen vaikea rajata niin, että niistä tulisi selkeä kokonaisuus. 15 vuotta ei ole kuitenkaan liian lyhyt tarkastelu-aika, koska yhteiskunnassa on tapahtunut muutoksia ja ne pystytään erittelemään selkeästi.

4 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TYÖELÄMÄKUMPPANIT

Työyhteistyökumppaneina opinnäytetyössämme toimivat Muhoksen ja Tyrnävän seurakunnat. Seurakunnilta saimme ne tiedot diakoniatyön taloudellisen avustamisen muuttumisesta, joita me emme löydä käytettävissä olevista lähteistä. Seurakunnat tukivat meitä opinnäytetyössämme, antamalla meille mahdollisuuden tehdä opinnäytetyötä heidän tiloissaan ja toteuttaa opinnäytetyö aikataulu huomioiden. Saimme seurakunnilta apua silloin, kun jokin opinnäytetyöhön liittyvistä asioista oli meille epäselvä. Yhteyshenkilöinä yhteistyökumppani seurakunnissa toimivat kirkkoherrat, ja heidän kanssaan kävimme opinnäytetyöhön liittyvät asiat läpi. Diakoniatyön taloudellisen avustamisen muutoksia on nähtävissä kuviossa 1. Kuvioista 1 on nähtävissä nousujohteisuus avustamisen määrissä etenkin 2020-luvulla.

Kuvio 1. Muhoksen ja Tyrnävän seurakuntien diakonia-avustukset 2009–2023 (Kirkkohallitus, 2024)

4.1 Muhoksen seurakunta

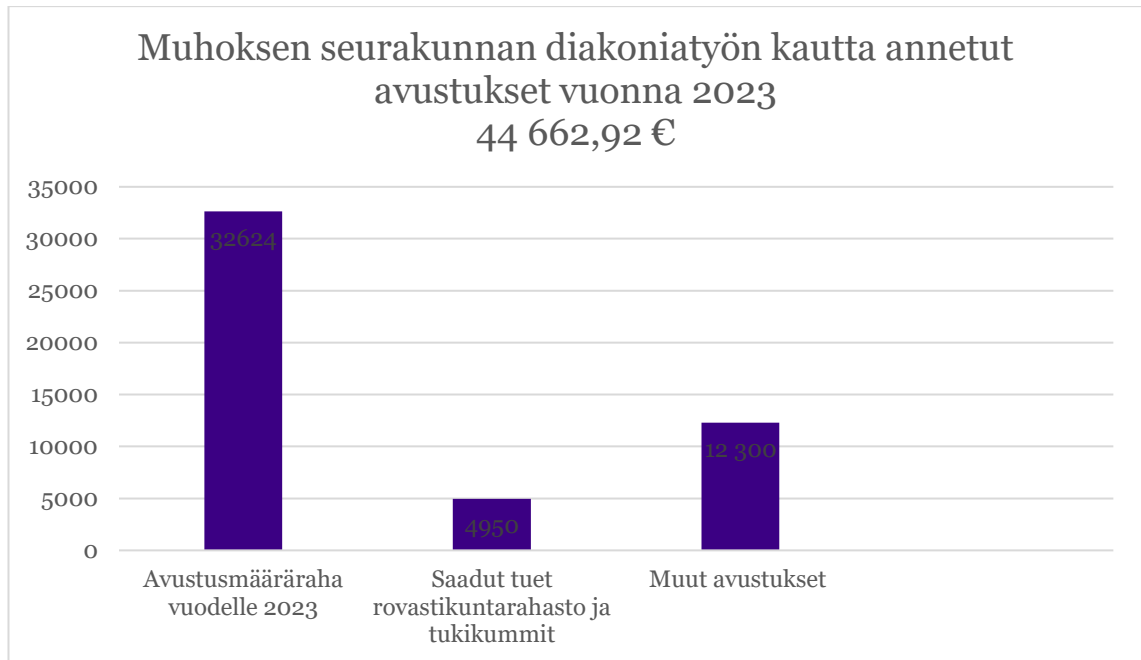
2022–2023 vuodenvaihteen aikana Muhoksen seurakunnassa Pohjois-Pohjanmaalla jäsenmäärä oli 7044 henkeä. Reilun kymmenen vuoden aikana jäsenmäärä Muhoksen seurakunnassa on hieman laskenut, koska vuonna 2010 jäsenmäärä oli 7743 henkeä. Rahavaroja seurakunnalla oli joulukuussa 2022 1 768 062 euroa ja lainaa ei ollut. Toistaiseksi seurakunnan taloudellinen tila on vakaa, eikä siihen lähivuosien aikana odoteta suurta heikentymistä. Kuitenkin tulevaisuuteen varaudutaan taloudenkin näkökulmasta, koska alueella on havaittavissa muuttotappiota, iso osa seurakunnan jäsenistä ikääntyy, ja seurakunnan jäsenmäärät mahdollisesti laskevat. (Muhoksen seurakunta, 2023, s. 4–29.)

Työttömyysaste eli työttömien työnhakijoiden määrällinen osuus työvoimasta Muhoksella vuoden 2023 tammikuussa 9.3 prosenttia. Joulukuussa 2022 työttömyysaste oli 10 prosenttia. (Muhoksen seurakunta, 2023, s. 7.)

Muhoksen seurakunnassa taloudellista apua tarvitsevat asiakkaat voivat maanantaisin varata itselleen puhelimitse ajan, taloudellisen avustamisen numerosta. Mikäli asiakas tarvitsee taloudellista avustusta, täytyy hänen kohdata diakoniatyöntekijä. Diakoniatyöntekijät ovat tavoitettavissa puhelimitse, mikäli asiakas tarvitsee esimerkiksi keskusteluapua. (Muhoksen seurakunta, i.a.) Muhoksen seurakunnassa on kolme diakoniatyöntekijää (Muhoksen seurakunta, 2023, s. 19).

Muhoksen seurakunnan toimintakertomuksessa vuodelta 2022 todetaan, että diakoniatyön asiakkaita kohdattiin kodeissa, vastaanotolla, laitoksissa sekä erilaisissa ryhmissä. Asiakkaiden esille nousseet huolet liittyivät huoleen terveydestä, hengellisestä ja henkisestä sekä taloudellisesta pärjäämisestä. Lisäksi koettiin tarvetta palveluohjaukselle. (Muhoksen seurakunta, 2023, s. 56.)

Muhoksen seurakunnan toimintakertomuksessa vuonna 2023 todetaan, että taloudellinen hätä jatkoi kasvuaan, johtuen osittain maailmantilanteen epävarmuudesta ja erilaisista terveysuhista. Elinkustannukset nousivat aiheuttaen ihmisille taloudellista ahdinkoa ja epävarmuutta. Muhoksen seurakunnan avustusmääräraha vuodelle 2023 oli 30 000 € ja toteutuma 32 624 €. (Muhoksen seurakunta, 2023.) Kuviosta 2 ilmenee, että taloudellisia avustuksia annettiin ennätysmäärä, 44 662,92 €. Talousarviomäärärahan lisäksi diakoniatyö sai erilaisia tukia ja avustuksia yhteensä 17 250 €. Rovastikuntarahastosta ja Tukikummeilta saadun avustuksen määrä oli 4950 €. Muita avustuksia on saatu esimerkiksi Pelastakaa Lapset ry:ltä ja yksityisiltä henkilöiltä 12 300 €.

Kuvio 2. Diakoniatyön kautta annetut avustukset Muhoksen seurakunnassa 2023 (Muhoksen seurakunta, 2023)

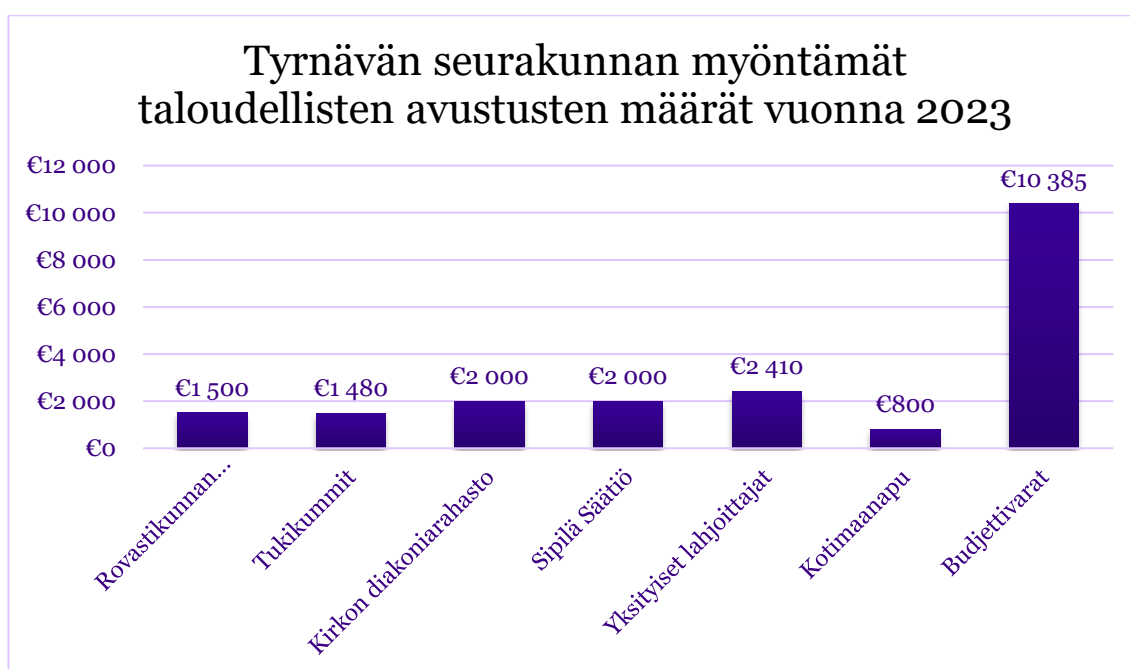
4.2 Tyrnävän seurakunta

Tyrnävän seurakunta sijaitsee myös Pohjois-Pohjanmaalla. Sen jäsenmäärä vuoden 2022 joulukuussa oli 5510 henkeä. Vuoteen 2021 verrattuna jäsenmäärä on laskenut 64 hengellä. Tätä selittää osakseen muuttoliikenne pois kylästä ja seurakunnasta eroamiset. On arvioitu, että vuoteen 2030 mennessä jäsenmäärä pienenee noin reilulla 700 hengellä. (Tyrnävän seurakunta, 2023, s. 22–23.)

Tilikauden lopussa vuonna 2022 Tyrnävän seurakunnan rahavarat olivat 541 116 euroa ja lainaa oli 1 400 000 euroa. Seurakunnassa on tehty kirkkoon mittava remontti ja lainan määrä on siksi edellä mainittu, kuitenkin seurakunta on vakavarainen. (Tyrnävän seurakunta, 2023, s. 27–28.)

Vuoden 2023 tammikuussa Tyrnävän työttömyysaste oli 7.1 prosenttia (Elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskus & TE-palvelut, 2023, s. 13). Vuonna 2022 joulukuussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6.8 prosenttia (ELY-keskus & TE-palvelut, 2022, s. 13).

Tyrnävän seurakunnassa diakoniatyöntekijät auttavat ihmisiä heidän mahdollisten taloudellisten haasteidensa kanssa, jakavat vähävaraisille ihmisille elintarvikkeita ja ovat asiakkaiden tavattavissa, mikäli asiakkaalla on tapaamiselle tarve. Tyrnävän seurakunnassa diakoniatyöntekijöitä on kaksi. (Tyrnävän seurakunta, 2023, s. 3–19.) Kuviossa 3 on esiteltyä seurakunnan myöntämät taloudelliset avustukset vuonna 2023. Seurakunnan omien budjettivarojen lisäksi avustuksia on myönnetty muualta saatujen, kuten Tukikummiin ja Sipilä Säätiön varojen avulla.

Kuvio 3. Seurakunnan myöntämien taloudellisten avustuksien summat vuodelta 2023 Tyrnävällä (Tyrnävän seurakunta, 2024)

5 AINEISTON KERUU, AINESTO JA ANALYYSI

5.1 Tutkimusaineisto

Opinnäytetyömme aineiston kerääminen tapahtui haastatteluilla ja tilastollisen tiedon etsimisellä. Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus. Kirkkohallitukselta saadut tilastotiedot syventävät sekä tukevat laadullisesta tutkimuksesta saatua tutkimusaineistoa. Tutkimustuloksia käsitelimme niin, että pystyimme vastaamaan tutkimuskysymykseen.

Tutkijan arvomaailma on aina mukana laadullisessa tutkimuksessa, jonka pohjalta tutkija pyrkii ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä. Tutkija havaitsee asioita aineistosta eikä itse määritä, mikä on tärkeää laadullisessa tutkimuksessa. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tutkittavien henkilöiden ääni tulee kuuluville. (Hirsjärvi ym., 2009, s. 152–155.) Valitsimme haastattelun laadullisen aineiston keruumenetelmäksi, koska sen avulla saisimme haastateltavien omia kokemuksia aiheistamme.

Kyselimme sähköpostitse ja kasvotusten Tyrnävän ja Muhoksen seurakuntien diakoniatyöntekijöiden halukkuutta haastatteluun. Esittelimme itsemme ja opinnäytetyömme aiheen. Saimme kaksi haastateltavaa, joista toinen tunsu Tyrnävän ja toinen Muhoksen seurakunnan diakoniatyötä. Koska tutkimuksemme koostui kahdesta haastattelusta, tutkimusaineisto oli suhteellisen pieni. Haastattelut kestivät noin 45 minuuttia ja litteroituna haastattelut olivat 3–4 sivua. Molemmat haastattelut toteutimme kasvotusten. Ennen haastattelua kerroimme, mitä olemme ja miksi tavoittelemme mahdollisia haastateltavia. Lisäksi kerroimme opinnäytetyöstä ja siitä, millainen haastattelu tulisi olemaan.

Haastattelutilanteeseen otimme mukaan haastattelurungon (LIITE 1) sekä ajanajan (LIITE 2). Pohdiskelu siitä, millaisia tietoja tarvitaan ja mitä rajoja saaduilla tiedoilla on, kuuluu haastattelututkimukseen (Tietoarkisto, i.a.). Haastattelu on tilanteena vuorovaikutustilanne kahden ihmisen välillä. Haastattelijalla on ohjauksessa asemassa, joten haastattelu on eri tilanne kuin tasa-arvoinen keskustelu

kahden osapuolen kesken. (Hirsijärvi ym., 2000, s. 195.) Toteutimme haastattelut vapaamuotoisena keskusteluna, jonka pohjana toimi haastattelurunko ja aikajana. Haastattelun aikana tarkensimme saamaamme tietoa lisäkysymyksillä.

Laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena eivät ole tilastolliset yleistyksset, vaan pyrkiä kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa niin, että sille saadaan teoriapohjalta järkevä tulkinta. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että ihmisillä, joilta tietoa kerätään, on kokemusta ja mahdollisimman paljon tietoa tutkittavasta ilmiöstä tai tapahtumasta. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, 87–88.) Haastattelut käytiin eri päivinä rauhallisessa paikassa, jossa ei ollut minkäänlaisia häiriötekijöitä. Haastattelurungon kysymykset olivat sellaisia, joista ajattelimme heräävän helposti keskustelua. Diakonityöntekijöillä oli paljon erilaista kokemusta ja tietoa, joten haastateltavat vastasivat kysymyksiimme monipuolisesti, ja keskustelu sujui luonnollisella tavalla. Tärkeintä oli, että diakonityöntekijät pystyivät vastaamaan vapaasti haastattelukysymyksiin.

Laadullinen tutkimus on prosessi, jonka kulkua ei voi tietää tarkasti etukäteen. Laadullisen tutkimuksen prosessi voi olla avoin, ja päätös esimerkiksi aineiston keruusta voi muodostua tutkimuksen edetessä. Laadullisen tutkimuksen yksi ominaispiirre on, että tutkittava ilmiö selkenee ja avautuu tutkijalle vähitellen, ja sen aikana myös tutkimusmenetelmät tarkentuvat. (Kiviniemi, 2007, s. 70.)

Laadullisesti kerätyn aineiston rinnalla tarkastelemme Muhoksen ja Tyrnävän seurakuntien diakonia-avustuksiin liittyvää tilastollista tietoa. Halusimme saada numeraalista tietoa yleisellä tasolla. Tilastojen valossa voidaan nähdä, kuinka paljon jokin asia vaikuttaa toiseen tai kuinka paljon jokin asia on muuttunut (Vilkkä, 2005, s. 49). Yhteiskunnallisten ilmiöiden kuvauksia, taulukoita tai kuviota, jotka pohjautuvat kvantitatiiviseen aineistoon kutsutaan tilastoiksi. Kuitenkaan kaikki kvantitatiivista aineistoa tiivistävät taulukot eivät ole tilastoja. Ajantasainen, säännöllisesti toistuva ja aikaan sidottu kuvaus on tilasto. Tilastot kuvaavat jotain ilmiötä, esimerkiksi väestönrakennetta tiettyä ajankohtana tai määräajoin, kuten vuosittain sekä mahdollisimman ajantasaisesti. (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja, i.a.)

Yleistä tilastotietoa Tyrnävän ja Muhoksen seurakuntien tilinpäätöstiedoista saimme kirkkohallituksen tilastoasiantuntijalta. Teimme vertailua eri ajanjaksojen välillä nähdäksemme mahdolliset muutokset taloudellisessa avustamisessa. Emme vertaileet seurakuntia keskenään, sillä seurakunnat ovat eri kokoiset. Kuvaamme tuloksia tilastollisesti ja havainnollistamme niitä visuaalisesti kuvioilla eli graafisilla esityksillä. Graafisten kuvioiden avulla voimme tarkastella sitä, miten ja mille vaihteluvälille muuttujan eli ilmiön arvot ovat jakautuneet.

Pylväsdiagrammi ja viivadiagrammi ovat tyypillisimpiä graafisia esitystapoja. Muuttujien välisiä yhteyksiä tutkitaan analysointivaiheessa usealla eri tavalla, mutta julkaistavaksi otetaan kuvio, joka on selkein ja sopivin kyseisessä tilanteessa. (Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja, i.a.)

Toinen opinnäytetyön tekijä hankki tiedot Tyrnävän seurakunnalta ja toinen Muhoksen seurakunnalta. Saamiemme tietojen perusteella pystyimme tarkastelemaan, millä tavalla diakoniatyön taloudellinen avustaminen on muuttunut 15 vuoden aikana.

Rahaa haetaan seurakuntien omien budjetoitujen avustusrahojen lisäksi erilaisista rahastoista. Muhoksen seurakunnan vuoden 2022 toimintakertomuksesta nähdään, että lisärahoitusta on haettu esimerkiksi Pelastakaa lapset ry:ltä, Tukikummeilta ja Rovastikuntarahastosta. Näiden lisäksi rahaa on saatu myös yksityisiltä lahjoittajilta ja hyväntekeväisyystapahtumista. (Muhoksen seurakunta, 2022, s. 57.) Saamiemme tietojen perusteella pystyimme toteamaan, että diakoniatyön taloudellisen avustamisen määrä on noussut viime vuosien aikana, varsinkin koronavuosien aikana. Muutosta on havaittavissa myös siinä, että diakoniatyön asiakkaina on ollut yhä enemmän pitkäaikaisia asiakkaita, joilla on taloudellisia ongelmia. Taloudellisen avun antotapa on muuttunut maksusitoumusten sijaan asiakkaalle helpompiin ja vähemmän häpeää aiheuttaviin lahjakortteihin.

5.2 Sisällönanalyysi

Aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten tekeminen ovat tutkimuksen ydintä (Hirsjärvi ym., 2009, s. 216). Käytimme aineiston analyysimenetelmänä laadullista sisällönanalyysia. Laadullinen sisällönanalyysi voidaan tehdä joko induktiivisena tai deduktiivisena (Elo ym., 2014). Opinnäytetyömme sisällönanalyysi on deduktiivinen. Deduktiivista sisällönanalyysiä käytimme tunnistamaan haastattelussa esiin tulleita näkemyksiä diakonian taloudellisen avun muutoksista 15 vuoden aikana. Laadullisen tutkimuksen aineistonkeruun tarkoituksena on tuottaa materiaalia aineiston analyysiin siitä näkökulmasta, joka on tutkimuksen näkökulmasta tärkeää ja tuo tutkittavasta ilmiöstä esiin seikkoja, joista ei tiedetä tarpeeksi (Flick, 2018).

Haastattelun litteroimisessa eli purkamisessa kirjoitettuun muotoon täytyy ottaa huomioon, että puhe on tuotettu sosiaalisessa tilanteessa. Näin ollen haastattelijan kysymykset litteroidaan myös, jolloin saadaan esiin lähikonteksti, josta vastaus nousee. Sen vuoksi on helpompaa tarkastella sitä, miten haastattelijan muotoilemat kysymykset vaikuttavat vastaukseen. (Ruusuvuori, 2010.)

Litteroimme haastattelut. Litteroidessa jätimme pois haastateltavien ja haastattelijoiden epäolennaiset lausahdukset ja täytesanat, jotta saisimme mahdollisimman tarkat vastaukset kysymyksiimme. Käsittelimme kahden diakoniatyöntekijän litteroitujen haastattelujen tulokset yhdessä, sillä vastaukset kysymyksiin ovat suunnilleen samankaltaiset molemmilla diakoniatyöntekijöillä. Jos vastaukset olisivat olleet hyvin erilaisia, olisimme käsitelleet ne erillään.

Haastattelujen litteroinnin jälkeen aineisto pelkistetään ryhmittelyllä, nostaan esiin teoreettiset käsitteet. Laadullisessa sisällönanalyysissä aineistosta saadaan esiin sen tärkeimmät asiat ja kirjoitetaan ne uudelleen pelkistetysti. Seuraavaksi aineistoa ryhmitellään samaa tarkoittavien, nimettyjen alaluokkien alle. Lopuksi aineistoa luokitellaan ja siitä laaditaan yleiskäsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, s.108.)

Taulukko 1. Aineistolähteistöisen sisällönanalyysin eteneminen (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 251)

1. Kuunnellaan haastattelu ja kirjoitetaan se auki.
2. Luetaan aineisto ja perehdytään sisältöihin.
3. Kirjoitetaan aineisto pelkistetyksi.
4. Listataan pelkistetyt asiat.
5. Etsitään aineistosta samankaltaisuudet ja erilaisuudet pelkistetyistä ilmaisuista.
6. Yhdistetään ja ryhmitellään pelkistetyt ilmaisut.
7. Yhdistetään alaluokat ja niistä yläluokat.
8. Yhdistetään pääluokiksi ja muodostetaan kokoava käsite.

Ennen varsinaista analyysiä kävimme läpi koko aineiston. Luimme aineiston useasti läpi, pelkistimme aineiston, ja yritimme saada kokoon laadullisen sisältöanalyysin keskeisiä kategorioita. Etsimme samaan aiheeseen liittyviä asioita ja yhdistimme ne. Vastaukset tiivistimme niiden sisältöjen perusteella yksittäisiksi ilmaisuiksi. Redusointi on aineiston pelkistämistä eli aineistosta jää kaikki epäolennainen pois ja se voi olla myös aineiston tiivistämistä tai pilkkomista osiin (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 252).

Taulukko 2. Esimerkki redusoidusta aineistosta

Alkuperäisilmaus	Pelkistetty ilmaus
Ihmiset ottivat yhä enemmän yhteyttä diakoniin raha-asioihin liittyvän hädän vuoksi.	Muutos taloudellisen avun tarpeessa.
Maksusitoumusten tekemistä vähennettiin ja siirryttiin enemmän lahjakorttien antamiseen.	Taloudellisen avun antotapa muuttui.
Meillä työntekijöillä saattoi tulla olo, että eikö he koskaan pääse jaloilleen.	Pitkäaikaiset asiakkaat, joiden taloudellinen tilanne on heikko.

Aineiston tiivistämisen jälkeen aineistot ryhmitellään eli klusteroidaan. Aineiston pohja ja kehys voidaan luoda luokittelemalla aineisto ja tämän avulla sitä on mahdollista yksinkertaistaa sekä tulkita. Aineiston luokittelussa on kyse aineiston päättelystä. (Hirsjärvi & Hurme, 2001. s. 147.) Taulukossa 3 on esimerkki klusteroidusta taulukosta.

Taulukko 3. Esimerkki klusteroidusta taulukosta

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka
Muutos taloudellisen avun tarpeessa.	Diakonia-apu
Taloudellisen avun antotavan muuttuminen.	Lahjakortit
Pitkäaikaiset asiakkaat, joiden taloudellinen tilanne on heikko.	Jatkuva tuki

Aineiston pelkistämisen, eli klusterointivaiheessa kaikki aineistosta löydetyt alkuperäiset ilmaukset läpikäydään, jotta havaittaisiin samankaltaisuuksia ja

eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja muodostetaan niistä yhteinen luokka sekä nimetään luokka sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Luokittelun perusteena voi olla tutkittavan ilmiön piirre, käsitys tai ominaisuus. Luokitteluvaiheen tarkoituksena on aineiston tiivistäminen, koska yksittäiset tekijät kootaan yleisimpiin käsitteisiin. Sisältöanalyysin viimeisessä vaiheessa alaluokat yhdistetään yläluokiksi. Osa klusterointia on myös abstrahointi, joksi kutsutaan yläluokkien ja pääluokkien muodostamista. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 255–259.) Taulukossa 4 on esimerkki tutkimuksessamme tehdystä abstrahoinnista, jossa alaluokista muodostuu yläluokkia ja ne yhdistyvät pääluokiksi.

Taulukko 4. Esimerkki abstrahoidusta taulukosta

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
Diakonia-apu	Muutokset taloudellisen avun määrässä.	Diakonia-avun vaikutus ihmisen elämään.
Lahjakortit	Muutos taloudellisen avun antotavassa.	Ei häpeää ostotilanteessa.
Jatkuva tuki	Pitkäaikaiset asiakkaat, joiden taloudellinen tilanne on heikko.	Lakkaamaton avunanto.

6 TULOKSET

6.1 Pikavipeistä ei apua vaan ahdinkoa

Diakoniatyöntekijöille tehdyissä haastatteluissa ilmeni, että diakoniatyö on muuttunut monella tavalla viimeisten 15 vuoden aikana. Aikaisemmin apu oli enemmän hengellistä ja sielunhoidollista. Nykyään on enemmän talousasiakkaita. Muutos on tapahtunut aivan viime vuosien aikana. Haastattelussa diakoniatyöntekijä kertoo, että ihmisten taloushallinta tuntuu heikentyneen. Aikaisemmin ihmiset ehkä osasivat kartoittaa omaa talouttaan, ja nykyään osalla ihmisistä talous- taidot voivat olla todella huonot.

Diakoniatyöltä apua hakevat ihmiset ovat kertoneet, että taloudellisessa ahdin- gossa on saatettu ottaa useita pikavippejä. Pikavippien ottaminen lisää ahdinkoa ja velkoja. Pikavippiyritykset antavat helposti pientä lainaa, ja korkojen vuoksi pie- nestä lainasta on tullutkin yllättävän suuri ja vaikeasti hoidettava. Haastattelussa selvisi, että viime vuosien aikana ovat korostuneet pitkäaikaiset asiakkaat, joilla oli talousvaikeuksia. Samat asiakkaat saattavat käydä monta kertaa vuodessa ja usean vuoden ajan.

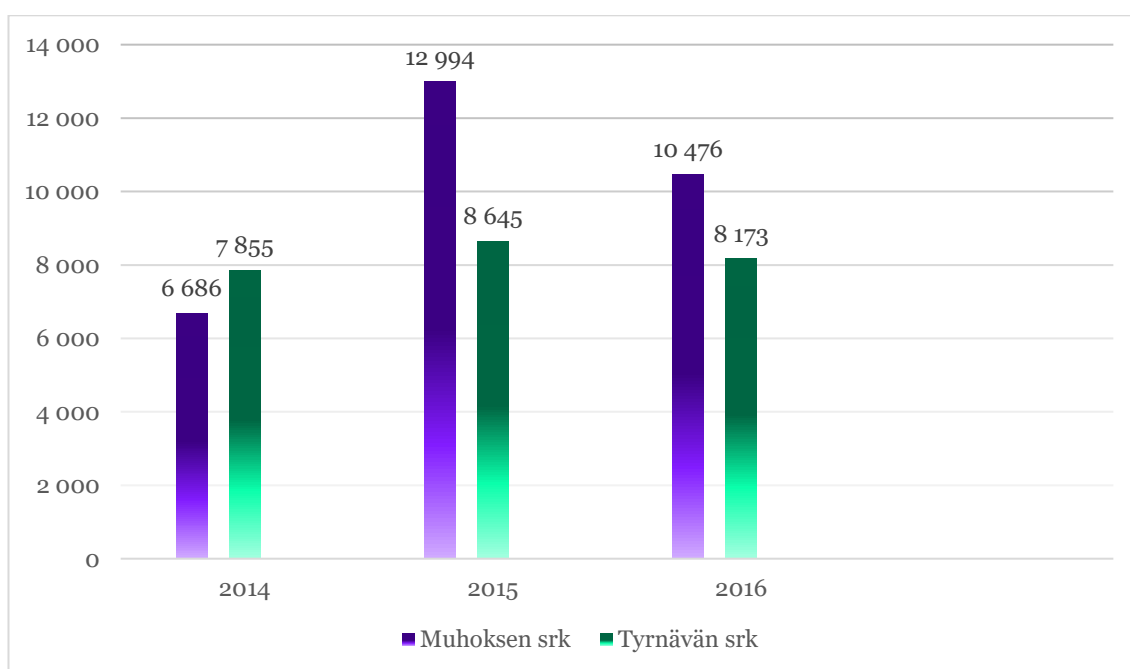
Meillä työntekijöillä saattoi tulla olo, että eikö he koskaan pääse ja- loilleen, he ovat meistä riippuvaisia. (Diakoniatyöntekijä, haastattelu 2, 2024).

6.2 Yhteydenotot liittyvät useimmiten taloudelliseen avustamiseen

Haastattelun mukaan muutos on näkynyt yhteydenottojen määrässä, sillä ne ovat lisääntyneet. Haastattelussa tuli esiin, että erilaiset muutokset yhteiskunnassa näkyvät herkästi diakonia-avustusten määrässä.

Suurin osa puhelimeen tulevista puheluista koskee tai ainakin sivuaa taloudellista avustamista. (Diakoniatyöntekijä, haastattelu 1, 2024).

Kuviossa 4 on Muhoksen seurakunnan diakonia-avustuksissa nousu vuonna 2015. Muhokselle tuli tuona vuonna noin 200 turvapaikanhakijaa. Kuitenkaan haastattelun perusteella tämä ole diakonia-avustusten määrän suurentumisen syy. Apua turvapaikanhakijoille annettiin enemmän muilla keinoin, kuin taloudellisella avustamisella. Turvapaikanhakijoiden taloudellisesta avustamisesta huolehti yhteiskunta. Tämä kertoo mielestämme siitä, että vuodet eivät ole samanlaisia keskenään ja vaihtelua voi tapahtua. Suurimpien avustusten määrän syynä voi olla silkka sattuma tai jokin yksittäinen tapahtuma, joka on vaatinut suurempaa taloudellista avustamista.

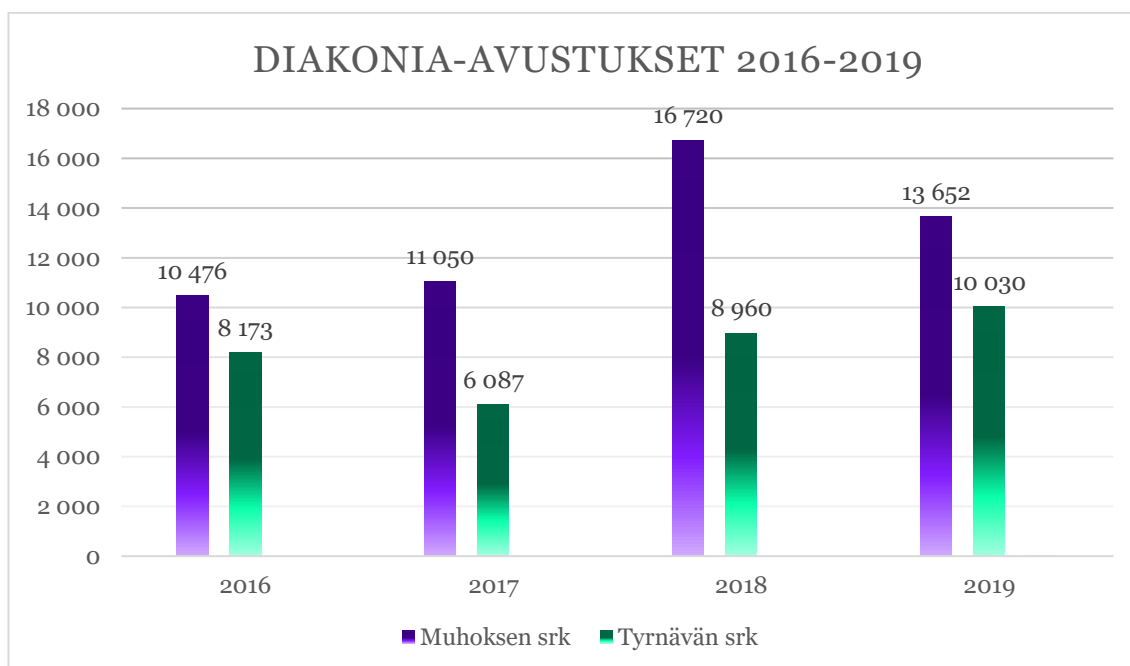

Kuvio 4. Muhoksen ja Tyrnävän seurakunnan diakonia-avustukset vuosina 2014–2016 (Kirkkohallitus, 2024)

Yksi isoista muutoksista oli perustoimeentulotuen siirtyminen Kelalle vuonna 2017. Toimeentulotuen saaminen hankaloitui osalla ihmisistä siitäkin syystä, että eivät he osanneet tehdä hakemusta Kelalle. Samaan aikaan kuntien tekemät harinnanvaraisen ja täydentävän toimeentulotuen myönteiset päätökset vähenivät. Tämän vuoksi tukia saavia ihmisiä hakeutui jonkin verran diakonia-avun piiriin.

Kuviossa 5 näkyy diakonia-avustusten määrä vuosien 2016–2018 välillä. Sattumaa vai ei, mutta vuosi uudistuksen jälkeen Muhoksen seurakunnan diakonia-

avustusten määrä nousi huomattavasti. Myös Tyrnävän seurakunnan avustuserissä näkyy nousua.

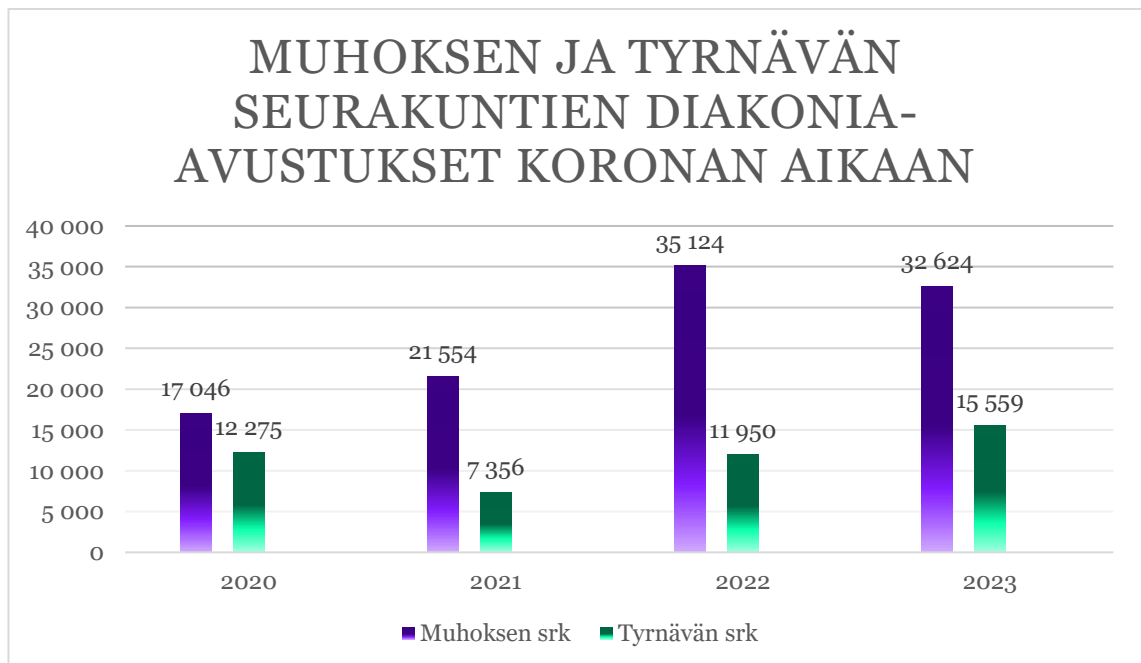

Kuvio 5. Muhoksen ja Tyrnävän seurakuntien antamat diakonia-avustukset vuonna 2016–2019 (Kirkkohallitus, 2024)

Korona alkoi vuonna 2020 ja se vaikutti voimakkaasti yhteiskuntaan ja koko maailmaan. Osa ihmisistä jäi työttömiksi tai heidät lomautettiin. Ukrainan sodan alkaminen vuonna 2022 aiheutti Suomelle hankaluuksia, sillä toipuminen koronan aiheuttamasta taantumasta oli kesken. Ukrainan sota vaikutti inflaatioon eli hintojen nousuun. Varsinkin Muhoksen seurakunnan jakamissa diakonia-avustuksissa näkyi suuri muutos vuoden 2022 kohdalla.

Haastattelun mukaan korona-aikana korostui varsinkin yhtäkkiä työttömäksi ja lomautetuksi jäävien taloudellinen hätä. Heistä suuri osa oli myös lapsiperheitä. Osassa perheitä saattoi lomautetuksi tai työttömäksi joutua molemmat perheen vanhemmat. Lomautettujen ja työttömien tukien saaminen kesti kauan, joten usein saattoi mennä jopa kaksi kuukautta ennen kuin tuet tulivat maksuun. Tämä aiheutti ihmisille ymmärrettävästi suurta huolta ja hätää. Diakoniasta apua hakee neet pääsivät vaikeimman ajan yli saamallaan lahjakorteilla, joilla he pystyivät ostamaan perheilleen ruokaa.

Haastattelun mukaan tilanne ei helpottunut koronan aiheuttaman taantuman myötä, sillä Venäjän aloittaman hyökkäyssodan myötä elinkustannukset lähtivät nousuun. Käytännössä koronan myötä kasvaneet diakonia-avustuksien määrät ovat jatkaneet kasvamistaan. Hintojen nousu on hankaloittanut heikoimmassa asemassa olevien elämää, mutta myös työssäkäyvät ovat saattaneet joutua turvautumaan diakonian tarjoamaan apuun. Palkkatulo ei välttämättä riitä elinkustannusten hoitamiseen. Seurakuntien diakonia-avustuksiin annettujen määrärahojen lisäksi rahaa on haettu erilaisista rahastoista. Kuviosta 6 selviää, että vuonna 2022 Muhoksen seurakunta on myöntänyt eniten diakonia-avustuksia koronan aikana. Tyrnävän seurakunta on myöntänyt koronan aikana eniten diakonia-avustuksia vuonna 2023.

Kuvio 6. Koronan aikana annetut diakonia-avustukset (Kirkkohallitus, 2024)

6.3 Ei häpeää ostotilanteessa

Kysyttäessä haastattelussa, onko taloudelliset avustamisen tapa muuttunut, ilmeni, että taloudellisen avustamisen tavat ovat maksusitoumus ja lahjakortit. Nykyään käytetään lähes aina ladattavia lahjakortteja. Lahjakortit eivät ole niin leimaavia ja ovat mielekkäämpiä asiakkaille. Lahjakortin summa riippuu asiakkaan kokonaistilanteesta.

Maksusitoumus saattaa olla häpeällinen asia asiakkaalle, sillä maksusitoumuksella maksaminen on hitaampaa, ja se näkyy kassajonossa muille asiakkaille. Joskus kuitenkin päihdeasiakkaille saatetaan antaa myös maksusitoumuksia, sillä lahjakortteja voidaan käyttää helpommin väärin. Maksetaan toiselle hänen tarvitsemiaan tavaroita ja saadaan vastineeksi rahaa. Lahjakortteja ja maksusitoumuksia ei voi käyttää päihteiden tai tupakkatuotteiden ostamiseen. Maksusitoumuksen väärinkäyttöön joutuu näkemään enemmän vaivaa.

Kun tulin tänne töihin, saattoi avustusraha olla noin 30 euroa perheille ja sillä sai yhden ruokakassin. Nyt huomaa, että tulee annettua 100 euroa, sillä ruoka ja kaikki elinkustannukset ovat kallistuneet. Kun saa ostettua ruokaa avustusrahalla, jää rahaa enemmän käytettäväksi vaikkapa sähkölaskuun. (Diakoniatyöntekijä, haastattelu 1, 2024.)

Diakonian avustusraha on suurentunut, sillä elinkustannukset ovat kasvaneet. Lisäksi tukien leikkaukset ovat lisänneet ihmisten taloudellisen avun tarvetta. Tukien pienentyminen vaatii sitä, että tulot ja menot pitää pystyä suhteuttamaan, ja tämän vuoksi voi tulla haastava tilanne taloudessa. Tyrnävän seurakunnassa avustusrahan suurentuminen on ollut hienovaraisempaa kuin Muhoksen seurakunnassa.

6.4 Kriisitilanteet osuvat kaikenlaisiin ihmisiin

Diakoniatyöntekijöillä käy paljon erilaisia ihmisiä, erilaisista tuloluokista ja yhteiskuntaluokista. Diakoniatyöntekijät kertoivat, että asiakkaita ei voi kategorisoida mitenkään. Kriisitilanteet osuvat kaikenlaisiin ihmisiin, se ei ole riippuvaista ihmisen yhteiskuntaluokasta. Haastattelussa ilmeni, että nykyään ihmisillä on monimutkaisempia ongelmia. Erilaisia ongelmia voi olla useita päällekkäin. Samalla ihmisellä voi olla taloushuolia, ihmissuhdeongelmia sekä mielenterveysongelmia.

Korostuneesti tulivat esille yksineläjät, eläkeläiset, lapsiperheet. (Diakoniatyöntekijä, haastattelu 2, 2024).

Tänä päivänä tukien väheneminen voi aiheuttaa taloudellisen kriisin. Myös kuolema, avioero tai sairaus voivat aiheuttaa taloudellisen kriisin. Kun ihmisen elämässä on kriisi, pysyvät talouden kulut kuitenkin samana kuin ennen kriisiä ja tämä aiheuttaa ongelmia talouden hoidossa.

Kriisin vuoksi ollaan alkuun kuin keikkuvassa laivassa ennen, kuin tilanne tasoittuu. (Diakoniatyöntekijä, haastattelu 1, 2024).

6.5 Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa on tärkeää

Diakoniatyöntekijöille teetetyin haastattelun mukaan diakoniatyöntekijät tekevät yhteistyötä muiden yhteiskunnan toimijoiden kanssa. Sosiaalitoimesta ohjataan herkästi diakonian piiriin. Yhteistyössä on joskus maksettu esimerkiksi asiakkaan suuri sähkölasku puoleksi kunnan ja seurakunnan kesken. Mielenterveystoimistosta ja neuvolasta ohjataan diakonian vastaanotolle saamaan keskusteluapua. Kotipalvelu tai vammaispalvelu lähettää asiakkaita saamaan myös taloudellista apua. Muiden yhteiskunnan toimijoiden lisäksi tehdään yhteistyötä yksityisten henkilöiden kanssa. Joulun aikaan diakoniatyö saa avustuksia, rahaa ja tavara-lahjoituksia yrityksiltä, mutta myös yksityisiltä henkilöiltä.

Avustuksia voitiin saada myös muualta, kuin oman seurakunnan rahoista, mitä meillä oli. Oman seurakunnan rahoja oli aika rajattu määrä. Rahaa anottiin muun muassa Tukikummeilta, mistä saatiin

lapsiperheille apua. Myös hiippakunnan diakoniarahastosta ja myöhemmin rovastikuntarahastosta, ja sieltä saatiin aika nopeallakin aikataululla avustuksia, se ei ollut kauhean byrokraattista. (Diakoniatyöntekijä, haastattelu 2, 2024).

6.6 Tulosten esittely Tyrnävän ja Muhoksen seurakuntien kirkkoherroille

Esittelimme opinnäytetyön Muhoksen ja Tyrnävän seurakuntien kirkkoherroille 12.12.2024 Microsoft Teamsissa. Kävimme mielenkiintoisen ja ajatuksia herättävän keskustelun diakonian taloudellisten avustuksien määrien lisääntymisestä. Opinnäytetyömme oli heidän mielestään valaiseva, ja tilastojen avulla saa käsitystä siitä, millaisia avustusmääriä on annettu. Saimme palautetta johtamisen näkökulmasta siitä, että opinnäytetyömme voi toimia myös johtamisen tukena ja työkaluna.

Kirkkoherroja mietitytti jonkin verran diakonia-avustusten määrien eroavaisuus kahden seurakunnan välillä. Muhoksen seurakunnassa avustusmäärät ovat lisääntyneet reilusti parin viime vuoden aikana. Diakoniatyöntekijöiden kanssa voisi pohtia, että ovatko avustusmäärät lisääntyneet euromäärällisesti henkilöä kohden vai onko asiakkaita niin paljon enemmän.

Opinnäytetyössämme tuli ilmi, että suurin osa diakoniatyöhön saapuvista yhteydenotoista liittyivät taloudelliseen avustamiseen. Joskus asiakkaat voivat ajatella, että diakoniasta saatu taloudellinen apu kuuluu saada ja se on automaatio. Keskustelimme siitä, että voiko ihmiselle olla helpompaa ottaa yhteyttä diakoniatyöntekijään taloudellisen avustamisen vuoksi vain siksi, että ihmistä ahdistaa ja todellisuudessa hän haluaakin saada keskusteluapua. On yleistä, että taloudellista apua hakemaan tullut ihminen alkaa kertoa muistakin elämänsä vaikeuksista ja juurisyistä, miksi heikkoon taloustilanteeseen on päädytty.

Keskustelimme siitä, että seurakuntien diakoniatyön pääasiallinen tehtävä ei saisi olla taloudellinen avustaminen. Taloudellinen avustaminen tulisi olla vain yksi osa ihmisten auttamista. Opinnäytetyömme tulosten pohjalta nousi esille seuraava kysymys. Kuinka paljon työntekijöiden vaihtuminen tai persoonallisuus näkyvät

myönnettyjen diakonian taloudellisten avustusten euromäärissä? Diakoniatyöntekijöillä ja heidän luonaan käyvillä ihmisillä on erilaisia käsityksiä rahasta. Kuinka paljon työntekijöiden oma rahankäyttö voi vaikuttaa avustusmääriin?

Pohdimme yhdessä sitä, että tärkeä osa taloudellista avustamista on myös rahankäyttöön liittyvä neuvonta. Neuvontaa siitä, mitä lahjakortilla kannattaa ostaa, esimerkiksi tarjoustuotteita ja muita edullisia elintarvikkeita. Näin lahjakortti auttaa avun saajaa mahdollisimman pitkään. Keskustelimme siitä, kuinka on tullut ilmi, ettei seurakunnalta saadulla lahjakortilla ostetakaan välttämättömiä ruokatarvikkeita vaan jotain muuta.

7 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Ensimmäinen eettinen ratkaisu oli valita tutkimusaihe. Kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan ja miksi tutkimukseen ryhdytään. Tutkimuksessa tulee kunnioittaa tutkittavien ihmisten yksityisyyttä, ihmisarvoa, itsemääräämisoikeutta sekä muita oikeuksia yleisten eettisten periaatteiden mukaisesti. Erittäin tärkeä yleinen eettinen periaate on olla aiheuttamatta ihmisille, yhteisöille ja muille tutkimuskohteille mitään vahinkoja, riskejä ja haittoja. Tutkittavien tasa-arvoinen ja ihmisarvoinen kohtelu ovat avainasemassa vahinkojen välttämiseksi. (Vuori, 2021.) Työyhteistyökumppani seurakuntien näkemykset vaikuttivat tutkimusaiheen valintaan. Tämä auttoi meitä ryhtymään tutkimukseen kunnioittavasti seurakuntia ja niitä koskevia asioita kohtaan.

Tunnistimme omat velvollisuutemme käsitellä aineistoa mahdollisimman puolueettomasti niin, etteivät omat mielipiteemme vaikuta sen käsittelyyn. Olemme laittaneet työhön suoria lainauksia haastateltavilta, jolloin lukija voi kuulla haastateltavan oman äänen. Tutkija ei saa antaa omien, haastateltavien kanssa eriävien mielipiteidensä vaikuttaa tutkimuksen tulkintoihin väärin tavalla (Vuori, 2021).

Vaikka tutkija ei hyväksyisi kaikkia tutkittavien tulkintoja ja arvoja, voi hän silti ymmärtää ja selittää tutkittavien elämää sekä ajatuksia. Yksittäisten tutkittavien lisäksi eettiset ratkaisut tutkimuksessa voivat koskea kokonaisia ihmisryhmiä ja kulttuureja. Tutkija ei saa käyttää tuloksiaan ja asemaansa niin, että niistä koituu hankaluuksia ihmisen elämään. Varsinkin vähemmistöryhmien, alakulttuurien, ja hankalassa asemassa olevien ihmisten tutkimisessa on tärkeää välttää vahingot sekä haitat. (Vuori, 2021.)

Ennen tietojen keräämistä haimme seurakuntien kirkkoherroilta tutkimuslupaa ja liitteeksi laitoimme opinnäytetyösuunnitelman. Kerätessämme tietoja opinnäytetyöhömmme, tarkoituksenamme ei ollut keskittyä tiettyihin asiakkaisiin ja heidän henkilötietoihinsa. Tarkoituksenamme oli tarkastella tietoja diakonian taloudellisesta avustamisesta niin, että saamme kokonaistilanteesta selvyuden.

Tilastotiedot, joita tarvitsimme opinnäytetyöhömmme, sijaitsivat eri lähteissä seurakunnissa ja oli mahdollista, että näkisimme jotain arkaluontoista tietoa lähteissä, joita työhömmme käyttäisimme. Saimme tiedot kuitenkin pääasiassa kirkkohallituksen tilastoasiantuntijalta, joten käytännössä tätä vaaraa ei tullut vastaan. Tilastojen kanssa kohtasimme pienen haasteen, sillä tilinpäätöksiin perustuvat luvut diakonia-avustuksista, eivät ole välttämättä aivan samassa suhteessa sen kanssa, kuinka paljon rahaa on todellisuudessa annettu avustuksilla. Seurakunnat voivat hakea lisäapua omien avustusvarojensa tueksi myös erilaisista rahastoista ja ne eivät välttämättä näy tilinpäätöstiedoissa. Tilinpäätöstiedot antavat kuitenkin suuntaa diakonia-avustusten määrille.

Diakoniatyöntekijöille suunnatuissa haastattelukysymyksissä emme kysyneet yksittäisten ihmisten tai perheiden tilanteita. Opinnäytetyötä tehdessämme ei ollut vaaraa, että yksittäisen asiakkaan tunnistettavat henkilöllisyystiedot tulisivat julki. Salassapitovelvollisuus koskee kaikkea arkaluontoista tietoa ja kunnioitamme sitä. Opinnäytetyössämme emme käsittele yksittäisten ihmisten asioita, vaan käsittelemme ilmiötä yleisellä tasolla.

Haastatteluja ei toteutettu diakoniatyöntekijätyöntekijöiden nimellä, sillä tutkimuseettisistä näkökulmista se ei välttämättä olisi oikein. Toteutimme haastattelut

siis nimettöminä. Kuitenkin on mahdollista, että joku voi saada selville nimettöminä haastatellut diakoniatyöntekijät, mikäli näkee etsimiseen vaivaa. Tämä johtuu siitä, että seurakunnat ovat kohtuullisen pieniä, henkilöstö on niissä pieni, ja tämän vuoksi diakoniatyöntekijät saattavat olla tunnistettavia.

Ennen haastattelua kerroimme haastateltaville, että nimettömästä haastattelusta huolimatta, he saattavat tulla tunnistetuiksi. Haastattelut toteutettiin kasvotusten ja äänitimme ne puhelimen ääninauhurille. Pyysimme haastateltaviltamme luvan äänittämiseen. Kerroimme, että valmiin sisältöanalyysin jälkeen poistamme ääninauhan ja tuhoamme myös kirjallisen version saadusta haastattelusta asianmukaisella tavalla. Haastateltaville kerroimme haastattelun tarkoituksen sekä luottamuksellisuuden.

Haastatteluihin vastanneet diakoniatyöntekijät olivat työskennelleet toisistaan hieman poikkeavina ajanjaksoina seurakunnissa. Toinen oli aloittanut työt 1980-luvulla ja toinen 2010-luvulla. Tämä vaikutti jonkin verran vastaustuloksiin ja sen vuoksi oli tarpeellista peilata vastauksia tilastotietoon. On inhimillistä, että haastateltava ei muista kaikkea työurallaan tapahtunutta ja sekin, että haastateltava ei välttämättä hahmota, kuinka paljon avustusrahoja on annettu minäkin vuonna.

Pohdimme haastattelujen edetessä sitä, olisiko toisen haastattelun tekeminen helpompaa kuin ensimmäisen haastattelun. Tilanne oli meille tutkijoille jo tuttu, joten vaikuttaako se tulokseen ja sen tulkintaan. Kysymysrunko oli samanlainen molemmille haastateltaville luotettavuuden vuoksi. Pyrimme luomaan haastatteluissa samankaltaisen tunnelman, ja vältimme esittämästä liikaa tarkentavia kysymyksiä. Pyrimme siihen, että haastattelutilanne tuntuu kiireettömältä.

Huomasimme, että tarkkailimme ja pidätelimme itseämme haastatteluvaiheessa. Tämä johtui siitä, että tulosten kerääminen haastattelusta sekä litterointi olisivat mahdollisimman yksinkertaisia, kun haastattelu sisältäisi vain tarpeellisen tiedon. Tämä ei vaikuttanut haastattelutilanteessa vaan molemmat haastattelut sujuivat alun jännityksen jälkeen kunnioittavassa, kiireettömässä sekä turvallisessa ympäristössä.

Tutkimuksessamme olemme halunneet antaa kunnian kirjoittajille sekä haastateltaville, ja lähdeviittausten osalta toimimme kirjoittajia kunnioittaen. Tekstin esittäminen omana tietona ilman, että siitä käy ilmi, kuka tekstin on kirjoittanut alun perin on plagiointia ja väärin alkuperäistä tekstin kirjoittajaa kohti (Peda.net, 2016). Kokoamamme tiedot kuvaavat asioita, joihin meillä on ollut tarkoitus perehtyä opinnäytetyössämme ja tämä lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Eettisyys liittyy myös aineiston analyysiin. Meillä on vastuu raportoida tulokset tarkasti ja rehellisesti, suojellen haastateltavia henkilöitä. Aineiston analyysi nousee eettisen pohdinnan kohteeksi ja sitä tutkittaessa on loppujen lopuksi esillä tutkijan ääni (Hänninen, 1999, s. 34). Analyysivaiheessa pyrimme toimimaan mahdollisimman eettisesti kaikilta osin. Diakoniatyöntekijät vastasivat kysymyksiin omilla kokemuksillaan ja emme voi lähteä muuttamaan tätä koettua kokemusta millään tavalla.

Huomasimme tutkimuksen aikana, että omat kokemuksemme ja ajatuksemme olivat linjassa diakoniatyöntekijöiden kertoman kanssa, joten tutkijoina tulosten analyysi oli meille aika helppoa. Tulevina sosionomidiakoneina ajatteleamme, että meillä on käsitys siitä, mitä eettisyys on, koska se on käsitteenä ollut läsnä koko opintojemme ajan eri asiayhteyksissä. Eettisen puolen huomioiminen, lisää tutkittavan aiheen tulosten uskottavuutta (Suomen Akatemia, i.a.).

8 POHDINTA

Kun tarkastelemme diakoniatyöntekijöille tehtyjä haastatteluja ja tilastoja on mahdollista ja tavanomaistakin, että diakonia-avustuksien määrät elävät yhteiskunnassa tapahtuvien ilmiöiden vuoksi, tämä selviää myös diakoniabarometristä (Hammarén ym., 2022). Taloudellisen avun tarve vaihtelee vuosittain, ja viime vuosien tapahtumat ovat aiheuttaneet osakseen sen, että diakonia-avustuksien määrät kasvavat. Näistä tapahtumista usean ihmisen elämään vaikuttaneet korona, sotatoimet Ukrainassa ja hintojen nouseminen, ovat isoja asioita yhteiskunnassamme. Asiakaskunnat vaihtelevat eri ajankohtina taloudellista apua tarvitsevien joukossa. Kun yleensä vastaanotolle saapuu esimerkiksi yksin asuva eläkeläinen, saapui korona-aikana vastaanotolle mahdollisesti juuri työttömäksi jäänyt perheellinen henkilö. Diakoniatyön vastaanotolla kohdattavien ihmisten taustat vaihtelevat, mutta jokainen ihminen on kuitenkin vastaanotolle tervetullut ilman jaottelua esimerkiksi toimeentulon mukaan. Aivan, kuten teorian tieto kertoo, tulee diakoniatyön vastaanotolle hakeutuvan ihmisen avuntarpeen tunne häneltä itseltään. Tämän takia diakoniatyöntekijä kohtaa jokaisen taloudellista avustusta hakevan ihmisen samalla tavalla ja samat asiat kartoittamalla.

Diakonian taloudellisen avustamisen määriin vaikuttavat yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset. Muuttuva ja jokseenkin haasteellinen maailman meno ovat johdaneet siihen, että diakonian taloudelliselle avustukselle on yhä suurempi tarve. Ihmiset tarvitsevat taloudellista avustamista vaihtelevasti, välillä enemmän välillä vähemmän. Kuitenkin diakonia-avustuksille on yhteiskunnassamme tarvetta, ja yhteiskunnan tarjoamat palvelut sekä tukitoimet eivät ole riittäviä kaikissa tapauksissa. Ilman diakonian taloudellista avustamista heikoimmassa asemassa oleva ihminen jää mahdollisesti ilman apua. Kun raha ei riitä ruokaan tai laskuihin, on tällä suora vaikutus ihmisen psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin. Sosiaalialalla riittämättömät tukitoimet ja tarjotut palvelut aiheuttavat ongelmien kasaantumisia, eikä tämä ainakaan paranna ihmisten kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Diakonia on kristilliseen rakkauteen perustuvaa palvelutyötä, jossa autetaan erityisesti niitä, joiden hätä on suurin ja joita ei auteta riittävästi muilla tavoilla (KJ

657/2023). Diakonia on siis käytännön apua ja tukea heikommassa asemassa oleville ihmisille kuten sairaille, köyhille ja vanhuksille. Taloudellinen apu on nimenaan konkreettista apua. Voisiko kuitenkin vielä enemmän kohdentaa konkreettista apua taloudellisten vaikeuksien juurisyihin? Diakoniatyöntekijät kertoivat, että nykyään on entistä enemmän pitkäaikaisia taloudellisen avustamisen asiakkaita. Pitkäaikaisten asiakkaiden määrien kasvu kertoo jostakin. Ovatko ihmisten haasteet ja kriisit elämässä nykyään pitkäkestoisempia kuin tarkasteluajamme alussa? Vai, onko lisääntyneet mielenterveys- ja päihdeongelmat yksi syy sille, miksi ihmiset eivät pääse aiemmin kiinni vakaaseen taloudelliseen tilanteeseen? Selittääkö elinkustannuksien nouseminen kaikki lisääntyneet taloudelliset avustamiset?

Se, että diakoniatyöntekijä antaa lahjakortin, auttaa ihmistä vain hiukan eteenpäin, mutta pitkässä juoksussa se ei ole kestävä ratkaisu. Olisi löydettävä ongelman ydin, jolloin tilanne voisi ratketa ja taloudellisen avustamisen pitkäaikainen tarve vähentyä. Pitkäaikaisen avustamisen tarpeen lisääntyminen herättää meissä huolta tulevina sosiaalialan ammattilaisia. Sosiaali- ja terveysalalla kampaillaan koko ajan riittämättömien palveluiden keskellä. Ihminen ei välttämättä saa sosiaali- ja terveysalan palveluista sitä, mitä oikeasti tarvitsisi ja hakeutuu tämän vuoksi diakoniatyön avun piiriin. Osa ihmisistä saa parempia sosiaalihuollon palveluita toisaalla Suomessa kuin toisaalla, ja osa ihmisistä on väliinputoajia, jotka eivät ole päässeet tarvittavien palveluiden piiriin (STM, 2024a). Edellä mainittu asia selittää osakseen sitä, miksi usein diakoniatyöntekijän vastaanotolle saapuu asiakas moninaisten ongelmiansa kanssa. Sosiaalialan näkökulmasta herää kysymys. Ottaako diakoniatyö liikaa vastuuta yhteiskunnan puolesta? Jo lait määräävät sen, mitkä asiat yhteiskunnan on velvollista huolehtia jokaiselle, mutta pohdintaa herättää se, että toteutuvatko asiat aina niin kuin niiden kuuluisi toteutua.

Diakoniatyön tekeminen on kokenut muutoksia ja samoin asiat, joita diakoniatyöntekijät työssään kohtaavat. Ihmisillä on moninaisia ongelmia heidän elämässään. Sosionomidiakonin toiminta tulee olla eettistä ja edistää tasa-arvoa alan kompetenssien mukaan (Diak, i.a.). Esimerkiksi mielenterveyden haasteet sekä huoli toimeentulosta ja terveydestä, kasaavat moninaisen ongelmien

kokonaisuuden ihmisille. Pitkäaikaisena jatkuvat ongelmat ihmisten taloudessa kuormittavat henkisesti. Avun saaminen niin, että ihminen kohdataan kasvokkain diakonian vastaanotolla talousasioissa, on osalle ihmisistä viimeinen mahdollisuus saada omaan tilanteeseen tarvittavaa apua. Diakonia-avustuksia ei kuitenkaan voi myöntää jatkuvasti.

Tiedämme tulevina sosiaalialan ammattilaisina, että Suomessa suurin vastuu ihmisten toimeentulon turvaamisessa on yhteiskunnalla ja sen sosiaaliturvalla, jonka tulisi huomioida jokainen riittävällä tasolla. Huono-osaisuutta sekä köyhyyttä on yhteiskunnassamme ollut aiemmin ja on tälläkin hetkellä. Diakonian taloudellisella avustamisella on tärkeä rooli olla vähentämässä ihmisille näistä aiheutuvia haasteita.

Diakonian taloudellinen apu on selvästi ketterämpää ja vähemmän byrokraattista kuin se apu, mitä yhteiskunta ihmisille tarjoaa. Koska köyhyyden mittaaminen on vaikeaa, voi diakoniatyön vastaanotolta saada apua taloudelliseen hätään, vaikka yhteiskunnan mukaan taloudellisen tuen tarvetta ei olisi. Palvelujärjestelmän ymmärtäminen kuuluu sosionomidiakonin kompetensseihin (Diak, i.a.). Diakoniatyön asiakkaan ei tarvitse täytellä hankalasti ymmärrettäviä sähköisiä lomakkeita vaan diakonia-apua saa asioimalla diakoniatyöntekijän luona kasvotusten. Se on todella harvinaista nykyisessä Suomen kaltaisessa valtiossa, jossa asiointi on siirtynyt pääasiassa sähköiseen asiointiin. Kasvotusten voi saada palvelua isoissa kasvukeskuksissa, mutta kaikki eivät asu kaupungeissa, joissa palveluita saa. On myös vielä olemassa talouksia, joissa asuvat henkilöt eivät osaa käyttää sähköistä asiointia. Esimerkiksi vanhuksilla voi olla puutteelliset digitaidot. On olemassa marginaalinen joukko ihmisiä, joilla ei ole sähköiseen asiointiin tarvittavia pankkitunnuksia, eikä välttämättä pankkitiliäkään. He ovat yhteiskunnalta saatavan tuen tavoittamattomissa. Juuri tähän tarpeeseen seurakunnan diakoniatyö vastaa. Myös muut yhteiskunnan toimijat ohjaavat ihmisiä diakonian vastaanotolle, mikäli näkevät sille olevan tarvetta.

Taloudellisen avun lisäksi seurakunnat tarjoavat monenlaista aineetonta tukea vauvasta vaariin. Tämä antaa sosiaalipalveluiden työmääriin edes pientä helpotusta. Työtä sosiaalialalla, jossa diakoniatyö on vahvasti mukana, tehdään

yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Aineellisen ja aineettoman tuen avulla seurakunnat toteuttavat lähimmäisistä välittämistä ja vaikeuksia kokevan ihmisen auttamista. Voisivatko seurakunnat panostaa vielä enemmän heidän toimintansa mainontaan? Tällä emme tarkoita sitä, että taloudellisten avustuksien piiriin tulisi saada lisää ihmisiä vaan, että seurakunnan toimintaa enemmän ja selkeämmin mainostamalla voisivat ihmiset löytää helpommin diakoniatyön avun piiriin ja saada apua sieltä. Esimerkiksi pelkkä keskusteluapu tai hengellinen apu voivat auttaa ihmistä hänen taloudellisessa ahdingossaan. Diakoniatyöntekijä osaa kertoa, mitä Suomen sosiaaliturvan piiriin kuuluvia etuuksia on esimerkiksi mahdollista hakea tai rukoilla ihmisen haasteiden helpottumisen puolesta. Hengellinen osaaminen on diakoniatyön osaamisvaatimus (Diak, i.a.). Sielunhoidosta ja hengellisestä avusta on siirrytty enemmän kohti taloudellista-avustamista 15 vuoden aikana.

Eettinen osaaminen, palvelujärjestelmän ymmärtäminen, asiakastyö, yhteiskuntaosaaminen mukanaan kriittisyys ja osallistavuus, kehittämis-, innovaatio-, sekä työyhteisöosaaminen kuuluvat sosionomin kompetensseihin (Diak, i.a.). Nämä sosionomin osaamisvaatimukset vahvistuivat opinnäytetyön edetessä. Diakoniatyöntekijöiden kompetensseihin kuuluvat muun muassa kirkon organisaatioiden tunteminen ja yhteistyötaidot (Diak, i.a.). Opinnäytetyön edetessä yhteistyötaidot vahvistuivat, kun suoritimme haastatteluja ja etsimme tietoa seurakunnista. Opimme tuntemaan laajemmin kirkon organisaatioita esimerkiksi, mistä diakonian avustusrahat tulevat, mikäli oman seurakunnan avustusvarat eivät ole avustamiseen riittävät.

Työstämme selviää, että diakoniatyön myöntämät rahallisten avustuksien määrät ovat nousseet viimeisen 15 vuoden aikana. Välissä on ollut vuosia, jolloin taloudellisia avustuksia ei ole myönnetty yhtä paljon kuin edellisenä vuonna. Molempien yhteistyökumppani seurakuntien myöntämissä taloudellisissa avustuksissa tapahtui nousua esimerkiksi Venäjän ja Ukrainan välisen sodan alkaessa. Vuodesta 2009 vuoteen 2023 Muhoksen seurakunnan diakoniatyön myöntämien taloudellisten avustuksien kokonaissumma vuositasolla oli pienimmillään vuonna 2012, 5 104 euroa. Vuonna 2022 myönnettyjen avustuksien määrä oli korkein 35 124 euroa. Vastaavat luvut Tyrnävän seurakunnan diakoniatyön myöntämisestä

taloudellisista avustuksista olivat vuonna 2017, 6 087 euroa ja korkein myönnettyjen avustusten määrä oli vuonna 2023, 15 559 euroa.

Myönnettyjen taloudellisten avustusten määrät ovat siis vaihdelleet molemmissa seurakunnissa, välillä enemmän ja välillä vähemmän. Kuitenkin viimeisimpinä vuosina myönnettyjen taloudellisten avustusten määrät ovat olleet suurempia kuin tarkasteluajamme alussa. Sitä, mikä varmuudella selittäisi myönnettyjen diakonia-avustusten määrien nousua on haastava sanoa. Vaikuttaako myönnettyyn summaan se, kuka avustuksen myöntää? Vaikuttaako seurakunnan oma prosessi liittyen taloudellisen avustuksen hakemiseen ja myöntämiseen siihen, miten helposti asiakkaat sitä lähtevät pyytämään? Ovatko taloudellista avustusta hakevat ihmismäärät kasvaneet vai myönnetäänkö rahaa kerralla huomattavasti enemmän kuin ennen?

Opinnäytetyön tekeminen oli mielenkiintoista ja palkitsevaa. Yhteistyö välillämme sekä työelämäyhteistyökumppaneiden kanssa sujui hyvin. Pohdimme sitä, että tietävätkö ihmiset, miten paljon seurakuntien toiminta auttaa yhteiskuntaa toimimaan. Seurakunnat ovat tärkeitä toimijoita, jotka pitävät ihmisen, varsinkin heikoimman ihmisen puolta. Tietävätkö läheskään kaikki sosiaalialalla työskentelevät sitä, miten suurta taloudellista apua diakonia ihmisille tarjoaa? Diakoniatyö ja sen tarjoama taloudellinen apu ovat merkittävä ihmistä kannatteleva ja elämässä eteenpäin vievä toimija sosiaalialalla. Sosiaalialan valtava työtaakka kevenee osakseen sillä, kun osa asiakkaista ohjautuu diakoniatyöntekijöiden vastaanotoille. Tarjottu apu ei vaadi kirkon jäsenyyttä, eikä ole sidottu mihinkään ihmisen ulkoisiin tai sisäisiin ominaisuuksiin. Seurakuntien apu on pyyteetöntä ihmisten auttamista lähimmäisistä välittämällä, ja diakonia-avustuksilla on merkittävä rooli yhteiskunnassamme heikoimmassa asemassa olevien auttajana.

LÄHTEET

- Diak. Diakonia ammattikorkeakoulu. (i.a.). *Osaamisvaatimukset: Sosionomi: (AMK), diakoniatyö*. Saatavilla 17.11.2024 <https://www.diak.fi/opiskelu/opiskelijan-polku/opintojen-suorittaminen/arviointi/osaamisvaatimukset-sosionomi-amk-diakoniatyö/>
- Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus & TE-palvelut. (2022). *Pohjois-Pohjanmaa – Työllisyyskatsaus Joulukuu 2022*. https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/49493729/Tkat_FI_joulukuu_2022.pdf/934e95f0-6f21-d95a-66cf-54c48561bc50?t=1674796736448
- Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus & TE-palvelut. (2023). *Pohjois-Pohjanmaa – Työllisyyskatsaus Tammikuu 2023*. https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/49818265/Tkat_FI_tammikuu_2023.pdf/34fe233a-b91a-6eae-dffd-36d4ac067ec6?t=1676956851212
- Elinkeinoelämän keskusliitto. (10/2022). *Faktojen Suomi*. https://ek.fi/wp-content/uploads/2022/11/20221025-EK_Faktojen-Suomi_final_net.pdf
- Elo, S., Kääriäinen, M., Kanste, O., Pölkki, T., Utriainen, K., & Kyngäs, H. (2014). *Qualitative Content Analysis: A Focus on Trustworthiness*. SAGE, January-March 2014: 1–10. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2158244014522633>
- Flick, U. (2018). *The SAGE Handbook of Qualitative Data Collection*. SAGE Publications Ltd. Thousand Oaks, California.
- Gävert, T. (2021). *Koronaerityinen diakoniatyö vastasi ketterästi akuuttiin tarpeeseen*. Diakonian tutkimus. <https://journal.fi/dt/article/view/112253/66247>
- Gävert, T., & Thitz, P. (2018). *Nähdyksi ja kuulluksi tulemisen mahdollistaminen diakoniatyön kohtaamisissa*. Teoksessa H. Kostilainen, & A. Nieminen.

- Hammarén, S., Hietaniemi, M., Kainulainen, S., & Kalanti, M. (2022). *Diakoniabarometri 2022: Muuttuva ja muuttava diakonia*. (Suomen ev.lut. kirkon tutkimusjulkaisuja 138). Kirkon tutkimus ja koulutus. <https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkaisut/r/4309/viewmode=previewview>
- Harni, E. (22.2.2021). *Huono-osaisuus periytyy sukupolvelta toiselle*. Talentia. <https://www.talentia.fi/talentia-lehti/huono-osaisuus-periytyy-sukupolvelta-toiselle/>
- Heikkilä, T. (2014). *Tilastollinen tutkimus*. Edita Publishing Oy.
- Helin, M., Hiilamo, H., & Jokela, U. (2010). *Diakoniatyö asiakkaan palveluksessa*. Edita.
- Hiilamo, H. (2016). *Miten kirkon diakoniatyö reagoi 2000-luvun talouskriisiin?* https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131331/YP1603_Hiilamo.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2001). *Tutkimushaastattelu. Teemäkäsittelyn teoria ja käytäntö*. Helsinki University Press ja tekijät.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja Kirjoita*. Tammi.
- Hänninen, V. (1999). *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/67873>
- Isomäki, P., Lehmusmies, J., Salojärvi, P., & Wallenius, V. (2018). *Diakoniabarometri 2018: Yksinäisyyden monet kasvot*. (Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 56). Kirkon tutkimuskeskus. https://www.dtl.fi/media/diakoniabarometri_2018.pdf
- Juntunen, E. (2006). Diakoniatyön taloudellinen apu ja viimesijaisen sosiaaliturvan aukot. Teoksessa E. Juntunen, H. Grönlund, & H. Hiilamo (toim.) *Viimeisellä luukulla. Tutkimus viimesijaisen sosiaaliturvan aukoista ja diakoniatyön kohdentumisesta*. (s. 51–176). Suomen ev. lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja, 7.
- Kaakinen, M., & Ellonen, N. (i.a.). *Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla 14.5.2024 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

- Kalanti, M. (2022). Koronan vaikutukset diakoniatyöhön. Teoksessa S. Hammarén, M. Hietaniemi, S. Kainulainen, & M. Kalanti. *Diakoniabaro-metri 2022. Muuttuva ja muuttava diakonia*. (s. 23–53). Suomen 87 ev.lut kirkon tutkimusjulkaisuja 138. Kirkon tutkimus ja koulutus. <https://julkaisut.evl.fi/catalog/Tutkimukset%20ja%20julkai-sut/r/4309/viewmode=previewview>
- Kallinen, T., & Kinnunen, T. (2021). Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatie-teellinen tietoarkisto, Saatavilla 8.5.2024 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>
- Kirkkohallitus. (2024). *Diakonia-avustukset 2001–2023 seurakuntien tilinpäätös-ten mukaan*. [Julkaisematon tilasto].
- Kiviniemi. (2007). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola, & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittele-valle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysime-netelmiin*. 2. korjattu ja täydennetty painos (s. 70–85). Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Kivipelto, M. (2022). *Rakenteellisen sosiaalityön ulottuvuudet*. Terveyden ja hy-vyvoinnin laitos. <https://www.julkari.fi/handle/10024/144789>
- Kivipelto, M., Tanhua, H., & Jokela, M. (2019). *Selvitys toimeentulotukiuudistus-ten vaikutuksesta*. Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. https://www.jul-kari.fi/bitstream/handle/10024/138193/URN_ISBN_978-952-343-348-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- KJ 657/2023. Kirkkojärjestys 11.11.2021/657 v. 2023. <https://www.fin-lex.fi/fi/laki/ajantasa/2023/20230657#L3P24>
- KL 1054/1993. Kirkkolaki. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1993/19931054#01L4>
- Kostilainen, H., & Nieminen, A. (toim.). (2018). *Sosiaalisen kuntoutuksen näkö-kulmia ja mahdollisuuksia*. (Diak Työelämä 13). Diakonia-ammatti-korkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/han-dle/10024/141721/Diak_Tyoelama_13_verkko.pdf?se-quence=4&isAllowed=y

- Kotoutuminen.fi. (i.a.). 2. *Maahanmuuttajien työmarkkina-asema valtaväestöä heikempi*. Työ- ja elinkeinoministeriö. Saatavilla 13.5.2024 <https://kotoutuminen.fi/maahanmuuttajien-tyomarkkina-asema>
- Kuusimäki, K. (2012). Diakonia kirkon perustehtävänä. Teoksessa R. Gothóni, R. Helosvuori, K. Kuusimäki, & K. Puuska (toim.), *Kantakaa tois-tenne kuormia. Diakoniatyön perusteet ja käytäntö* (s. 11–48). Kirjapaja.
- Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. (i.a.) Tampere: Yhteiskuntatieteellinen arkisto. Saatavilla 16.5.2024 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/>
- L 1301/2014 Sosiaalihuoltolaki. 30.12.2014/1301. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L3P12>
- L 1412/1997. Laki toimeentulotuesta. 30.12.1997/1412. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412>
- L 731/1999. Suomen perustuslaki. 11.6.1999/731. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#L2P19>
- L 812/2000 Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. 22.9.2000/812. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>
- Mattila, K-P. (2003). Lapsidiakonian käsikirja, Helsinki. Sininauhaliitto.
- Metsämuuronen, J. (2000). *Laadullisen tutkimuksen perusteet, Metodologia-sarja 4*. Jaabes.
- Muhoksen seurakunta. (16.5.2023). *Tilinpäätös ja toimintakertomus 2022*. <https://www.muhoksenseurakunta.fi/documents/4412564/0/Toimintakertomus+vuosi+2022.pdf/462a9ad9-655c-564d-e4ec-a0b84b8acc6b?t=1708585331719>
- Muhoksen seurakunta. (i.a.). *Taloudellinen avustaminen*. Saatavilla 19.11.2024 <https://www.muhoksenseurakunta.fi/tule-mukaan/diakonia/taloudellinen-avustaminen>
- Ohisalo, M. (2017). *Murusia hyvinvointivaltion pohjalla. Leipäjonot, koettu hyvinvointi ja huono-osaisuus*. (Artikkeliväitöskirja, Itä-Suomen yliopisto) Saatavilla http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-2517-6/urn_isbn_978-952-61-2517-6.pdf
- Paija, M. (9.6.2018). *Diakoniatyön olemus tässä ajassa*. Diakonia+. <https://diakoniaplus.fi/diakoniatyon-olemus-tassa-ajassa/>

- Peda.net. (i.a.). *Mitä on plagiointi?* Saatavilla 17.11.2024 <https://peda.net/parkano/parkanon-lukio/oo2/ojasjo/mop>
- Piha, E. (2018). Talousvaikeuksien riskiryhmiin voi panostaa pienillä teoilla. Teoksessa Suomen pankki, *Talouselukutaito 2020-luvulla: Maksuneuvoston e-kirjanen*. https://www.suomenpankki.fi/globalassets/bof/fi/raha-ja-maksaminen/maksujarjestelmat/suomen-pankki-katalystina-maksuneuvosto/maksuneuvoston_e-kirjanen_2018_talouselukutaito_2020-luvulla.pdf
- Pyykkö, R. (2004). Valtion ja kirkon välissä: Ammatillisen seurakuntadiakonian muotoutuminen. Teoksessa L. Henriksson ja S. Werde (toim.) *Hyvinvointityön ammatit* (s. 110–143). Yliopistopaino.
- Rehn, O. (2018). Esipuhe. Teoksessa Suomen pankki, *Talouselukutaito 2020-luvulla: Maksuneuvoston e-kirjanen*. https://www.suomenpankki.fi/globalassets/fi/raha-ja-maksaminen/maksujarjestelmat/suomen-pankki-katalystina-maksuneuvosto/maksuneuvoston_e-kirjanen_2018_talouselukutaito_2020-luvulla.pdf
- Rissanen, P., Kestilä, L., Kapiainen, S., & Mesiäislehto, M. (toim.). (2022). *Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen – Asiantuntija-arvio, kevät 2022* [Raportti]. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. Saatavilla 14.5.2024 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144268/THL_Rap4_2022_Covid-seuranta_kevat2022_vs2.pdf?sequence=7&isAllowed=y
- Ruusuvuori, J. (2010). Litteroijan muistilista. Teoksessa J. Ruusuvuori, P. Nikander, & M. Hyvärinen (toim.). *Haastattelun analyysi* (s. 424–431). Vastapaino.
- Sisäministeriö. (i.a.). *Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan*. Saatavilla 11.5. 2024 <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (10.5.2024a). *Tutkimus: Suomessa tarvitaan parempaa varhaista tukea lapsiperheille*. <https://stm.fi/-/194055633/tutkimus-suomessa-tarvitaan-parempaa-varhaista-tukea-lapsiperheille>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (11.1.2023). *Sosiaaliturva selitettynä*. <https://stm.fi/sotuselitettyna>

- Sosiaali- ja terveysministeriö. (13.11.2024b). *Hyvinvointialueet vastaavat sote-palvelujen ja pelastustoimen järjestämisestä*. <https://stm.fi/hyvinvointialueet>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.-a). *Syrjäytymisen ja köyhyyden estäminen*. Saatavilla. 27.4.2024 <https://stm.fi/syrjaytymisen-ja-koyhyiden-ehkaisy>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (i.a.-b). *Koronavirus Suomessa*. Saatavilla 14.5.2024 <https://stm.fi/korona>
- Suomen Akatemia. (i.a.). *Tutkimusetiikka*. Saatavilla 17.11.2024 <https://www.aka.fi/tutkimusrahoitus/vastuullinen-tiede/tutkimusetiikka/>
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-a). *Diakoniabarometri*. Saatavilla 23.4.2024 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/diakonia/diakoniatutkimus/diakoniabarometri/>
- Suomen ev.lut. kirkko. (i.a.-b). *Taloudellinen ahdinko*. Saatavilla 15.5.2024 <https://evl.fi/plus/seurakuntaelama/diakonia/taloudellinen-avustaminen>
- Suomen pakolaisapu. (i.a.). *Pakolaisuus Suomessa*. Saatavilla 11.5.2024 <https://pakolaisapu.fi/pakolaisuus-suomessa/>
- Suomen pankki. (10.12.2015). *Maahanmuuton vaikutus julkiseen talouteen riippuu työllistymisestä*. <https://www.eurojatalous.fi/fi/2015/5/maahanmuuton-vaikutus-julkiseen-talouteen-riippuu-tyollistymisesta/>
- Talentia. (i.a.). *Sosiaali- ja terveysjärjestöjen, sosiaalialan työntekijöiden ja diakoniatyöntekijöiden kokemukset ihmisten ajankohtaisista toimeentulovaikeuksista*. Saatavilla 14.11.2024 <https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2024/11/tulosityhteenvetoraportti-1.pdf>
- Tietoarkisto. (i.a.). *Haastattelut*. Saatavilla 14.11.2024 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>
- Tilastokeskus. (12.4.2016). *Työttömyys kasvoi vuonna 2015*. https://stat.fi/til/tyti/2015/13/tyti_2015_13_2016-04-12_tie_001_fi.html

- Tilastokeskus. (13.1.2023). *Vuoden 2022 inflaatio 7,1 prosenttia – hintojen nousu korkeinta 40 vuoteen.* <https://stat.fi/uutinen/vuoden-2022-inflaatio-71-prosenttia-hintojen-nousu-korkeinta-40-vuoteen>
- Tilastokeskus. (14.1.2013). *Inflaatio joulukuussa 2,4 prosenttia.* https://stat.fi/til/khi/2012/12/khi_2012_12_2013-01-14_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus. (14.1.2022). *Inflaatio korkeimmillaan vuosiin.* <https://stat.fi/uutinen/inflaatio-korkeimmillaan-vuosiin>
- Tilastokeskus. (15.2.2011). *Vuoden 2010 työllisyys ja työttömyys edellisvuoden tasolla.* https://stat.fi/til/tyti/2010/tyti_2010_2011-02-15_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus. (20.9.2023). *Konkurssien määrä kasvanut 22 % vuodessa – suurinta kasvu Varsinais-Suomessa.* <https://stat.fi/uutinen/konkurssien-maara-kasvanut-22-vuodessa-suurinta-kasvu-varsinais-suomessa>
- Tilastokeskus. (25.1.2024). *Sekä työllisten että työttömien määrä kasvoi vuonna 2023.* <https://stat.fi/julkaisu/clmhm8nj1zqe00avvnfz3j11o>
- Tilastokeskus. (i.a.). *Tilasto-opaat. Kotimaisen tilastotiedon opas. Venäjän hyökkäys Ukrainaan – tilastotietoa vaikutuksista.* Saatavilla 14.5.2024 <https://guides.stat.fi/kotimaisentilastotiedonopas/venajan-hyokkays-ukrainaans-lg-box-wrapper-18708068>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.* Tammi.
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.* Tammi.
- Tyrnävän seurakunta. (23.3.2023). *Tilinpäätös 2022.* <https://www.tyrnavanseurakunta.fi/documents/1623385/0/Liite+1+Tyrn%C3%A4v%C3%A4n+seurakunnan+tilinp%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+ja+toimintakertomus+2022+KV.pdf/9e60a157-7d2c-427f-f8ff-05ccc4145e5c?t=1684226354697>
- Valtiovarainministeriö. (i.a.). *Eurokriisi 2010–2018.* Saatavilla 11.5.2024 <https://vm.fi/kansainvaliset-rahoitusasiat/eurokriisi>

- Viitasalo, K. (2021). Taloudellisen kyvykkyyden vahvistaminen ja mekanismit sosiaalityössä. Teoksessa A. Matthies, A. Svenlin, & K. Turtiainen (toim.), *Aikuissosiaalityö: Tieto, käytäntö ja vaikuttavuus* (s. 218–230). Gaudeamus.
- Vilka, H. (2005). *Tutki ja kehitä*. Tammi.
- Vuori, J. (2021). *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>
- Zitting, J. (17.8.2021). *Miten huono-osaisuutta määritellään tutkimuksissa?* Dialogi. <https://dialogi.diak.fi/2021/08/17/miten-huono-osaisuutta-maaritellaan-tutkimuksissa/>

LIITE 1. HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Kuinka kauan olet työskennellyt/työskentelit tässä seurakunnassa?
2. Miten diakoniatyö on muuttunut viimeisten 15 vuoden aikana?
3. Millä tavoilla muutos taloudellisessa avustamisessa on näkynyt?
4. Miten taloudellisen avustamisen tapa on muuttunut?
5. Miten avustusten määrä on muuttunut yksittäisten henkilöiden/perheiden kohdalla?
6. Millaisiin ihmisiin avustaminen on kohdistunut?
7. Minkä verran on tehty yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa?

LIITE 2. AIKAJANA

Aikajana on viitteellinen kuvaus 15 vuoden aikana yhteiskunnallisista muutoksista. Taloudellisen avustamisen muutokseen ovat voineet vaikuttaa muutkin asiat.

